

UUDISMAA

NOORSOO AJAKIRI

IV AASTAKÄIK

E. Ahas

Ohvrialtar

TARTUS

NOVEMBER-DEZEMBER MCMXXI

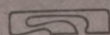

N° 2.

Sisu.

Oleme tulevikulapsed. J. Johannson.	leh. 35
Vallatond. V. Kaaver.	„ 35
Kaks kirja.	„ 36
Joel. Hilja Kettunen.	„ 37
Selgeis, selgeis. V. Kaaver.	„ 41
Proletaarlikud teatrid Saksamaal. Sophia Vardi.	„ 41
Arenev inimene ja mäng-sport. Dr. Hermann Jürgenson.	„ 44
Pèle-mêle.	„ 49
Element. A. Parts.	„ 50
Mõned mõtted karskustööst. A. Karheiding.	„ 53
August Weizenberg †	„ 55
Kas peame laulma „hosianna“? J. A.	„ 56
Koolid Nõukogude Riigis. Osalt Prof. Dr. J. Kwačala järele.	„ 57
E. Koolin. Keskliidu Talupidustused Viljandis 4, 5, 6 ja 7 jaan. 1922	„ 57
Noorte ajakirjandus.	„ 60
Kroonika	„ 61
Omis asjus.	„ 64
Toimetusele saaded kirjandus.	„ 64

UUDISMAA.

NOORSOO AJAKIRI.

NELJAS AASTAKÄIK.

N° 2.

TARTUS
NOVEMBER-DETSEMBER MCMXXI.

Oleme tulevikulapsed.

Kes oleme? Kust tuleme? Kuhu läheme? Milleks elame?

Sügavad on küsimused, väetimid vastajad.

Elame must-mudasel purustamise, lõhkumise, hääbumise ajajärgul, tuleme orjade riigist, kus aastasadu käperdet selgroota, tulevikulootuseta rumaluse pohmeluses, tuleme musta mineviku hõlmast ja toimime olevikus, mis pole helgem minevikust, vast veel sõgedamgi. Omakasu, kohustunde lagedus, mureta ühepäeva hõisk ja vallale päästet metsikud kired. Need on oleviku tegurid; nüisugune on nüüdisaja tõelisus. Soodom ja Komorra...

See on jõuetu sugu, võimetu vägi, kes ei jaksa lahti hoida elu ust, kes mõõdab inimväärtusi kümnendik-vaksaga. Selle oleviku põlve elujõud on nagu närtsind rohi, varavarisend vili, mis hävib enneaeagu, eluülesanded täitmata jättes, upub enesemürgituse karikasse ilutumalt, armetumalt, haledasti.

Kas peame meiegi lämbuma ses ummistikus, kas vara varisema, jättes täitmata inimülesanded? Kas peame laskma meiegi pää jõuetumalt norgu, alludes ja andudes näruselle, väiklaselle ajavaimule?

Ei! Tuhatkord ei!..

Sest meis pesib usk ja teadmine, et tulevik on olevikust suurem. Noorte päralt on tulevik! Meie päralt on ta, meie päralt, kes põlgame oleviku tühjust, väärtusetust ja abitust. Tõstame kõrgele julge lootuse tulipurjed, saagem ja jäägem hingetugevaks, uhkeks ja karskeks. Tugevalle tahtele ehitet tõsise süvenemise kaudu püüdkem kujuneda harmoonilisiks isikuiks. Välja oleviku pahnast ja kõntsast, vastu tõusvalle päikeselle, kuldkirjalisele tulevikule, mille ise rajame, ise loome ilu, tõe, õigluse, ja kohustunde aluselle, sest oleme noored, täis julgust, täis küllast elulootust. Ei suuda halvata ega kammitas hoida meie uhkeid ideaale oleviku närusus; see jääb meist maha, see haihtub nagu seebimull abitumalt lõhkedes. Meie siht — noorte siht — saada otstarbekohasteks eluteguriteks, kes tunnevad olemisrõõmsaina oma üleolekut elu mässavas laines, kes teavad, milleks elada.

Tormakem edasi särasilmil vaimustuse ekstaasis ilusa tuleviku poole, kandes endas eluküllust, armastust, elumõistmist ja iseteadvusega pipardet julgust, vastu kõrgeile ülesandeile, sest oleme tulevikulapsed.

Vallatond.

V. KAAVER.

*Kõrgeim on maakire lust
endasse lüüva,*

*laulda ning süüva,
kärahten sulgeda ust.*

*Kõrgeim on maakire lust
mängiden müüva.*

Ah, kuidas kullendab muld.

Linna bukvaar,

*majade paar
Puserdab veristet tuld.*

*Ah, kuidas kullendab muld,
helenev taevakaar.*

*Mina ning ilo ja muld
taevane saar,*

lõputu kaar.

Mina ning ilo ja muld.

Kaks kirja.

Valdurilt Ergaselle.

Esimene kiri.

Sõber! Sa kahjatsed, et puudusin „Noorte pyhalt“ sõites maale koolist vabanenuna kohe tööle ning kirjeldad teda mulle: „Noorte pyhal“ ehmus veidi Emajõe neitsi, nähes elujõurikkaid noorusparvi lipega, lilliga. Hirmununa peitis ta pää hõlma, lipsas rutemini kivisilla alt läbi, tähelepanemata Katariina käsku, kartes nooruse pilkavaid hyyeid ning naeru. Võõras on talle elu ja rõõm. Ei salli noorus venivust, vanadust, loidust! Sellep võõras on meile nyud see Emake, jõgi. Imestid Tartu madalad majadki ning tänavkiid vaadeldes kihisevat elu, noorte kerget jalgu ja punaseid põski. Ammu, ammu ei olnud nad näind midagi sarnast. Tartu tammedki kohisid kõvemini, kuuldes noorte vägevaid laule.“ Nii kirjutad sa.

Sõber! Oled ikka liig luuleline. Milline suvi! Milline tuul! Milline hallitusvihm looduses ja sina ikka nii kerge, nii õrn! Arvan, võis vast ehmata Emake-neitsi joodikute rõõgatusist, arvan sellep lipsas ta kivisilla alt rutemini läbi, sest täitund olid ta kaldad kihvtit noorusoksega. Olen rõõmus seda kõike kuulmata, nägemata.

Kesk seda huimastavat ilma oleks astuda parem suvel praktilisuse naudingusse, tunda veetlust füüsilise töö konarlikkusest. Töö puistaks su hinge, töö värskendaks sind, peletades su jõuetud unistused me maa-ema muldvagude vahele. Kirjutad: „Nyud on jälle kõik vakka, kõik unne vajund: noorus on pilvede takka, loodusse hajund.“

Vend! sul on igav sääil nyud halle, närvestavate linnakivide vahel. See on tolle tantsusaalest lämbund õhu huimastav valusynnitus. Sa piinled. Tean seda! Tule maale, tule siia! Ma purustan su haiged ajud adrateraga. Tule ma palun sind. Maa on me elu. Muld on me ema! Mitte aga vabrikusuits ega tolmused kivitänavad,

tantsusaalid ega kinod, kõige tooruse ning moraalsusettusega. Unusta sonimine!

Usu mind — kõik see viimase aja joobumine linnakultuurist on haigete jams. Nad on kidurad, väetid, kyyru vajund saatuse ees, nad pole mingit võitlust pidand loodusega, nad on talle orjadena alistund. Neil pole tahtejõudu, kindlat sihti, mis nad peaks tegema, kuhu minema.

Kui palju ei räägita kirjanduses linna ja kyla vahekorrast ning mida on nad leidnud? Ennustetakse linna peatset triumfikäiku, aga mil põhjusel? Me kirjandus tyyrida täiel aurul sinna poole.

Ha! Ha! Ha! Väljamailt tulles on mõni suitsevad vabrikus korstnad, autode tuudutamise ning vankrite myra, yhes tänavate „pilvelõhkujatega“ taskusse pistnud ja meie tänavail valla lasknud, kuid kahjuks... oh... autod ei tuuduta, vankrid ei myra, korstnad ei suitse, pole kusagil auru sees. Aga laulavad siiski! (Paljud on seda kõike ainult kinos või postkaardil näind).

Meil on kõrini juba neid seebimulle! Kyllalt on ilutsemisest. Tahame tõelikku, seda, mis meid ymbritseb, seda millest me ymber räägitakse — mitte ei maksa aga taevasse ratsutada. Me vaevleme uue ilmakorra synnitusagoonias, me nõretame higist uue inimese pärast. Tulge aidake ning ärge liig kõrgele vaadake, yle me päade . . .

Seekord kyllalt. Tule aga maale. Kyll näed, saad kohe terveks.

Jään ootama.

Teine kiri.

. . . Kas polnud mul tõsi, mis rääkisid „Noorte pyhast?“ Oled nyud ümbervaatand esimesest joovastusest ja tõendad ise, kuis me noored poeedid, „seltskonnast kõrgemal seisjad,“ „tuleviku inimesed,“ käperdand õnnistegevast alkohoolist ning roomand „päikese“ järele, mis neil päris maakeral asuvat, tsentrile rohkem lähemal.

Agas miks sa siis maale ei tule? Kõneled

omast platoonilisest armastusest Heljo vastu. Sõber!

Suurima vea on linn oma peenendund kultuuri ja harit kommetega teind just seksuaalkysimuses. Kahjuks on sellest aga meil nii vähe räägit, seda kysimust on nii vähe selgitet. See peab tee leidma õpainaena me koolesse, kui mitte muidu siis tervishoiu alana, anatoomia-füsioloogia osana.

Vaata noid unetuid öid, mida noored voodis vintseldes mööda saadavad, unistades, fantaseerides, olles kõiksugu nägemuste paelus, mille järelduseks onanism, nymfomaania ja sadism. Ning hommikul tõustakse yles rohkem väsinuna kui oldi magama heites. Ainuke pääsimine sellest on töö, tegevuse andmine noorsoole, mis kõidaks nende mõtted, mis sunniks neid pingutama, et mahti ei jääks minemiseks tantsuõhtuile, kinodesse jne. jne. (kino, nii ka tantsud võivad palju hääd tuua, kui nad reformeeritakse, puhastetakse). Tervitagem ses suhtes sporti, mis yhtlasi kasvatab me tahtejõudugi. Kuid pean kohe lisama, praegune sport on piirest yläänd, vähemalt ta on valel alusel. Ta põhjened ainult jõu väljatõstmises, kõrvalejättes ilu ja tervise. Ei eita jõudu, vaidlen ainult vastu ta „absolutismile.“ Kui vastikud on kuultõukajate kehad ja kuultõuge moodustabki enesest kõige õiglusetuma spordiosa, mida ei tohiks spordi alla võtta, sest kuulub raskesse atletikasse, mida aga täiesti eitan.

See oli nyd väike „lyyriline kõrvalekaldumine.“ Nii siis — sport on tarvilik selleks, et noorsugu ei kalduks hävitavasse lõbudesse (Iroonia näib sportlaste alkohooli ja nikotiini tarvitamine). Ka tööõpetus koolis on kasulik, sest sel moel õpivad noored vaba aega otstarbekohaselt äratavitama, mitte logeldes, Ryytli hulkudes. Me peame noorile sihi andma elamiseks. Kui suur eelistus on maal ses kysimuses, maal oma lõppematu fyysilise tööga, mis vähe vaba aega võimaldab ja ehal käimisega, sest tydrukute ja poiste koosmagaminegi on

palju hygieenilisem, kui linna noorsoo sängis vintslemine, ylalmainit väärnähtusiga. Platonismgi on kahjulik pääaju pikaldane närija, sonimiste tekitaja, ühe sõnaga — haigus.

Imelikul kombel kardetakse, häbenetakse meil (muud põhjust ei näe olevat) seksuaalkysimuse harutamist, mis ometi nii suure tähtsusega.

Tule! Põgene linnast!

HILJA KETTUNEN.

Joel.

Vihmasel septembrikuu päeval 1912 ilmus ta Soome Öppiva Noorsoo Karskusliidu toimetusse, lühike, kõhnapoolne mees, pääs nokaga mütts, seljas tumesinine ülikond ja rind pooleni paljas. Ta seisis toimetustoa lävel. Väiksed, pruunid, vaimukad silmad piilusid ümberringi. Kõneledes tundus kerge viina hais.

Sel aastal olid Helsingis halvad töövõimalused. Linna tööbörse ja mitmesugused häätegevad asutused katsusid teha mis võimalik, aga kõigile ei jatkund siiski tööd. Vähemalt kõige rahunum, hulkuv ollus oli ilma leivata. Ja sagedasti kõlistas mõni terve välimusega noor mees ukse kella ja palus süüa. Või veel sagedamini paluti raha, et võimalik oleks rahvakööki minna. Aga kui niisugusel puhul talle süüa pakkusid, unustas paluja oma alandlikkuse. Ta palus ju raha. Ja siis võis andja kindel olla, et seda raha mitte söögi, vaid joogi ostmiseks tarviteti. Eks viin ole tööta töölise lohutus.

Ta seisis sõnalausumatuna toimetustoa lävel. Arvasime, miks ta oli tulnud. Aga, et ta midagi ei kõnelend, tõusin oma töölaua äärest ja küsisin poolametlikul toonil: mis asja teil oleks?

— Ma... oleksin ainult natuke raha palund, vastas ta tagasihoidmatult ja tegi parema käega kerge liigutuse.

Tahtsin temast võimalikult ruttu lahti saada ja vastasin kindla tooniga: „Kuidas te

siia võite tulla raha paluma, saate ju aru, et meie teid ei või aidata, teid, kes purjuspäaga karskusliidu toimetusse tulete.

Aga tal oli vastus varaks. Ta astus paar sammu lähemale. Käed tundusid rusikasse kiskuvat ja vaade terastus: „Kui teie, karsklased, mind ei aita, kes mind siis peaks aitama, ega ikka minu joomaseltsilised.“

Ta kõneles teistsugusest aitamisest kui mina. Ta oli katsund sõjariista minu käest maha lüüa. Ja ma ei seisnud vastu. Hiljutine ametlikkus ja teht karmus ununesid. Tema väikseis pruunes silmades, mis enne nii arukalt-teravasti vaatlesid, oleks nagu ruttu midagi kurba vilksatand. Ja nende põhjast paistis rahutumalt lainetelev iseloom.

— Kes tahab, see võib, aga nii harvad tahavad aidata.

— Kes tahab, see võib, aga nii harvad tahavad aidat saada. . .

— Ja mis teate teie, preili, meiesuguste tahtmisest või mitte-tahtmisest. Ei ole te ealgi meie seisukorras olnud.

Ta kõneles pikalt inimelu pettumusist ja raskeist katsumisist. Tema sõnadest peegeldus purjusolija harilik avameelsus. Või ehk olid need pigem võitleja inimhinge kinnisurut mõtted, mis otsisid eneselle pääseteed. Kord pilkav, kord kurb naeratus mängis ta suu ümber. Ja ta vaatles meid nagu lapsi, kes veel midagi elu tõsidusest ei mõista.

Paar tundi viibis ta toimetuses. Meie saime kuulda kogu ta kurva eluloo.

Ta oli pärit kuskilt Põhja-Soome mereäärsest linnast, kus ta mõned klassid rootsi reaalkoolis oli käind. Aga pärast ema surma oli ta maailma läind oma pääd eneselle ülespidamist otsima. Ta oli kavatsend ärimeheks hakata. Ta oli olnud kaubaselliks kuskil Helsingi äris. Aga ta oli halba seltskonda sattund, õppind jooma ja saand kohast lahti. Selle järele oli ta katsund tüht ja teist teha, pea nikerdusi näpitsend, pea traatasjakesi painutand. Viimaks oli ta kelneriks Kaivohuones olnud. Vähehaaval, vähehaaval oli ta

allapoole libisend. Isegi väikseid kuritegusi oli ta korda saatnud. Lappeenranna töövangimaja oli talle tuttav koht. Säält oli ta praegugi alles lahti saand. Ta võttis oma rahataskust vabakssaamise tunnistuse ja näitas teda meile. Sellesama päeva hommikul oli ta Helsingisse tulnud, läind kellegi seltsimehe juure ja saand joovastavaid jooke. „Ega ma suurt purjus ei ole, pool pudelit veini ainult jõime“ kinniteles ta meile.

Imelik olevus. Teises silmnurgas tõsine elufilosoofia, teises kelm naeratus. Teisel silmapilgul abi paluv hukkamineja, teisel silmapilgul vilksatas silmast miski jultund kuritegija, kes tahes või tahtmata äratas meis mõtte, et ta siin istub ja lobiseb, et ometi viimaks meilt raha välja petta. Aga kahtlus kadus jälle, kui ta järgmisel silmapilgul kimbu käsikirjas luuletusi taskust välja võttis. Mitmed olid Tengneri omad, kellest ta ütles iseäranis lugu pidavat, teised ütles ta ise kirjutand olevat. Nad olid rootsi keeles, välimuselt laitmatumad ja õnnestand palakesed, mis kahtlemata mingist luuleannist tunnistust andsid. Sisu poolest olid nad tõsiselt sügavmõttelised: inimese väiksusest elu kõiksuses, võitlusest ja eksimusest, mis kunagi, kuskil kord lõpevad. . . — Jälle tekkis kahtlus, et ta luiskab nad ise kirjutand olevat. Aga miks nad ei võiks tema kirjutet olla, tema, kes pistes luuletused tagasi põuetasku, kõneleb Kant'i kõlbuseõpetusest ja Nietzsche üli-inimesest.

Arusaamatu olevus. — Aga kuidas vastata tema abipalvele, mille ta muidugi rahapalumise kujul lõpuks uuendaks?

Assotsieerus meelega miski lookene, mille ma aastate eest olin lugend. See oli miski Norra romaan — autor ei olnud enam mees —, mis jutustas katseist langend meest päästa. Raamat lõppes kibeda kogemusega: „üks tuhande seas on päästmise vääriiline.“ Olin tol korral seda järeldust ebaõigustetuks ja liig valjuks pidand. „Vahest see siiski on tõsi“, juhtus mulle meele vaadates siin seda puiklevat meest,

kelles peituv rikkalik hää ometi ainult mõtteks näis jäänd olevat, ainult paha oli teoks pääsänd.

Ja ometi, kui ta viimaks talitusest lahkus oli ta meilt raha saand. Ta oli eneselle luband väiksed tangid, näpitsad ja raudtraati osta. Ta oli luband valmistada samasuguseid raudtraadist riidevarnakesi, mis ta mõnikord varemki oma ülespidamiseks oli teind. Kahe päeva pärast oli ta töötand neid meile tuua, ja meie omakorda olime luband neile ostjaid muretseda.

Paar nädalat oli juba läind, aga riidevarnade tegijat ei olnud näha ei kuulda. Olime juba mõttega harjund, et ta pidas meile filosoofia ettelugemisi, et eneselle ühe veinipudeli hinna ära teenida. Ses ilmas on ju mitmesuguseid ameteid. Ja meie haruldane külaline hakkas juba ununema.

Ühel päeval kuuldus eestoa üks tasa avanevat ning niisama aralt kinni minevat. Aga kedagi ei ilmud talitustuppa. Laksime eestuppa vaatama. Sääl seisis ta ukse kõrval, sama mees, sõnatu ja aralt piiluv vaade maas.

— Te ei tulnud siis kui lubasite.

— Ei, ma ei tulnud. . .

— Ja mispärast te praegu tulite?

Meie ülevalpidamises võis vist midagi olla, mis temas mõtte äratas, et meie tema aususe juures kahtleme. Ta tõstis abituma vaate meie poole ning kinnitas hädaldades:

— Aga ma tegin tookord nagu lubasin. Ma tarvitasin teie poolt saad raha õieti. Ma otsin omale tangid ning näpitsad, ma algasin töö.

Aga õhtul tulid seltsimehed mu järele, ma ei suutnud vastu panna, ma läksin. Sinna kadusid tangid ja näpitsad. Kui järgmisel hommikul ärkasin, oli minu esimene mõte, et jooksen kohe teie juure rääkima. Aga ma ei suutnud, ma häbenesin oma nõrkust, ma häbenesin nõnda. . . Ma otsustasin, et ma kunagi ei tuleks. Aga ma ei saand rahu.

Ja nüüd on see teht — lisan ta nagu kergitust tundes.

— Aga te olete praegugi viina võtnud.

— Seda küll, oli kindel vastus. Läksin oma seltsimehe juurde, ja palusin temalt, sest ma teadsin, et minul oleks siis kergem tulla.

Vaene mees, sääl seisis ta nagu kaebalune oma kohtumõistjate ees. Ja ometi: milles oleksime meie teda võind süüdistada?

— Kas te võiksite veel kord mind usaldada?

See oli raha palve. Me mõistsime ta kohe. Aga meil ei olnud tahtmist raha anda. Andsime talle nõu seekord linna tööbörse või päästearmee töökodu poole pöördä.

— Katsuge nüüd mujalt ja näidake, et te suudate. Kui te pääle seda peaksite kimbatusse sattuma, tulge siis mõnikord, vahest me siis võiksite. . .

Ja tema ei korrand oma palvet. Ta alistus sõnalausemata oma kohtuotsuselle ja läks.

*

Neli või viis nädalat oli mööda läind. Meie ei olnud temast selle aja jooksul midagi kuulnud.

Oli lumimärg päev novembri kuu algul. Siis ilmus ta jälle talitustoa eeskotta, märg, külmetava näoga, teises jalas saabas, teises galoš.

— Ma tulin jälle, oli tema teretuseks. Ma tulin, sest ma ei saand muidu. Ma pean lahti saama sest ümbrusest, ma pean lahti saama sest linnast. Siin ei suuda ma kunagi töusta. Siin on minu endised seltsimehed liig lähedal, siin on kiusatused igal pool ümbritsemas. Ma tahaksin ära maale, ära nende inimeste seltsist, kuhugi uude ümbruskonda. Vahest võiksin ma sääle, maaelu rahu, oma elu uuesti alata.

Tema nimetas koguni koha, kuhu tahtis minna. Ei mäleta ma enam seda nii hästi, aga miski Vihti või Numme ümbruskond ta oli. Ja me andsime talle reisiabi, ehk me küll ei olnud täitsa kindlad, et seda ka seekord õieti tarvitetaks. Aga me ei tahtnud temale oma kahtlust näidata. Me kõnelesime kindla tahtmise vajadusest ja

otsuse jõust. Me palusime teda veel kord kõik katsuda ning soovisime temale Jumala õnnistust. Ja tema omalt poolt palus meid teda meeles pidada toetavate, tõstvate mõtetega. Jumalaga jätmisel juhtusime teda nimetama sugunime järele.

— Ärge nimetage mind nõnda, nimetage mind ainult Joeliks, sest Joeliks nimetas mind ema, ja ema mälestus on ainus, mis võib mulle jõudu tõusmiseks anda.

Pisarad voolasid äkki ta silmist.

— Jah, ema mälestus andku teile jõudu tõusmiseks.

Jälle oli ta meie vaatepiirilt kadund. Aga alatasa tuleb tema pilt meele: alguses nähtavasti anderikas, sügavmõtteline ja rikka hingega noormees; praegu oma elu pareimas eas, 36 aastane, aga mees, kelle elu joovastavad joogid põhjalikult ära olid rikkund.

Ja ma mäletasin teda sagedasti, seda Joelit, ja neid lugemata Joeleid, kes otsivad ja võitlevad, tõusevad ja taas langevad, aga kellel ealgi ei ole jõudu lõpulikult tõusta, kui mitte ühiskond ise nende eest selle komistuskivi ei võta, mille ühiskond ise nende ette on veeretand.

*

Üle aasta aja oli juba mölland hävitav ilmasõda. Aga keset ta kaasa tood kole-dusi oli võimalik olnud rõõmustada selle üle, et kanged joogid olid tabade taha pant. Ja see rõõm oli suur. Aga kõigest hoolimata tundus ta natuke ebamäärane, seda segas kahtlus, et ta võiks lühikeseajaliseks jääda. Endised kogemused olid meele toond vanasõna: Mitte ühest häast rõõmsaks saada, mitte kahest pahast kokkuda. Ka karskustöö läks endiselt edasi.

Oli jällegi sügiskuu, seekord aastal 1915. Soome Öppiva Noorsoo Karskusliidu talitustoas oli kõik vana viisi. Teine amet-nikest oli ainult vahetund.

Oli päiksepaisteline selge sügispäev. Kirgas valguse juga voolas aknast sisse. See oli leidnud oma tee ka minu ees olevale paberilehekesele. Paar korda olin juba

paberit eemale nihutanud, et selle eest rahu saada. Aga vallatu kiir tuli järele.

Talituses oli sel hommikul käind enam rahvast kui muidu. Kuuldes välist ust lahti minevat, tõusin instinktiivselt üles, et tulijat vastu võtta, ning et kirjutusest lahti saada, mis seekord hästi ei tahtnud minna. Toetasin laua najale ja ootasin. Lävele ilmus — Joel.

Temal oli praegugi pääs nokaga müts ning seljas tumesinine ülikond. Aga kuue kaela august paistis puhas spordi-särk alla-poolle pöörat kraega. Pahemal käevarrel rippus hulkigasuguseid raudtraadist asjakesi.

Tema ei ütelnud midagi. Tema ainult seisis lävel ja vaatles rõõmsana.

„Joel, ja niisugusena“ hõiskas, hää mu sees. Vaevalt sain ma sõnu tagasi hoida. Aga kuidas oleksin ma praegu temale võind minevikku meele tuletada. Ei, parem juba vaikida sellest.

— Või nõnda, meil läheb siin äri lahti.

Nõnda ikka, kas teie ei sooviks mõnda kalaküpsetusriistakest? Seitsekümmendviis penni.

— Pean vist võtma, aga kuidas äri muidu läheb?

— Täna, läheb ikka.

Ta sai seitsekümmendviis penni, kergitas rõõmsalt kübarat ja läks.

Joel, kuidas olin ma suutnud sind vahe-pääl unustada. Paar aastat olin sinu palve meeles pidand: sind toetavate, tõstvate mõtetega mõtelda. Kolmandal aastal olin oma lubaduse juba unustand.

Ja kui ma lugesin sõjaaja vägijookide keelu õnnistusest, eeslinna elanikkude elu paranemisest või kellegi vägijookide pärast kannatand töölise-naise kurvast ohkamisest „peaks see sõda ometi alati kestma,“ kuidas ma siis sind ei mäletand, Joel, kuidas ei tulnud mul ealgi meele, et see aeg ka sinule jõudu võiks anda tõusmiseks.

*

Paar päeva hiljem oli Helsingis laat. Kalarand ja Raudteeturg oli rahvast tungil täis. Inimesed tungisid reast ritta, äri läks halva võitu, sest ei oldud veel hästi sõjaaja

kallimatē hindadega harjut. Inimesed tõuklesid, lõpmata vihm arendas instinkti ennast teise kulul kaitsta.

Aga kes oli see, kes ennast säält läbi rahvahulga, naeratava näoga mu juure poetas?

See oli ju Joel, käe varrel kimp raudtraadist asju.

— Tere, — parem käsi kergitas kübarat, — kas te ei ostaks minultki midagi, riidevarna või kühsetusvõrgukese.

— Ma ostsin ju paari päeva eest, — aga mis sellest, neid läheb ju ikka tarvis.

— Aga midagi muud ka, niisugune munadekeetmise riist, see on väga praktiline, nad ei lähe selle sees kunagi katki.

— Võtan ikka ka selle, kui palju nad maksavad kokku.

— Mark ja kolmkümmend. — See oligi kõige parem kaup sel hommikul — lisan ta juure raha vastu võttes.

— Jõudu tööle aga.

Sirutasin talle käe jumalagajätmiseks. Ta hakkas mõlemi käsi sellest kinni, rõõmsalt ja võidujulgelt. Aga see kindla häälega üteld „täna“ kõneles minule enam, kui hariliku kaupleja tänu margakolmekümne penni eest.

Ja nüüd Joel, ei unusta ma sind enam. Ma mäletan sind, ja ma mäletan neid lugemata Joeleid, kes vedelevad ühiskonna jätistena, niikaua kui viin vabalt voolata võib, aga kes nii pea, kui vägijoogid neilt ära võetakse, on ettevõtlikud, kirgasvaatelised ja õnnelikud inimesed.

V. KAAVER.

Selgeis, selgeis.

*Jo valgus roosa — sülleheite siug,
lööb läbi pilvi gootilised hooned
ning päeva marmor õhu-liug,
kui kaugelt heites kohe akent viug.
Oi märatseva päeva kõlad tooned,
ruum võtnud teised mooned.
Rõõm, vaskne aja siug,
veristet helgeis,
südameis selgeis.*

*Päev väsind heidab pärjad tuleteil.
Verd valguvad täis taeva vaevad.
Õhk sumab, kumab tunnel neil.*

*Oo kaugel lipendab meil elu seil
ning lõhna poetavad laibad,
ja kihisevad kahisevad taigad.*

Jo elu loit meid salvab taeva teil.

*Ah laulda laske,
viled koet on vaske.*

*Proloogis päev end heidab üles
ning õdangute purpur tulle.*

*Sood hoidvad vesilinde süles,
veed talutavad rähka enda küljes.*

*Oi päeva lõimed jooksvad ringe hulle,
Meel vahingute tiirastava tulle.*

*Ilm tule süles
üks joru helgeis
öis selgeis, selgeis.*

SOPHIA VARDI.

Proletaarlikud teatrid Saksa- maal.

Saksamaal on praegu terve rida teatreid pahempoolse tendentsiga teoseid lavastamas, ent äärmisossialistlike ja kommunistlike tööliste juhte ei rahulda nad suuremalt jaolt, vähemalt põhimõtteliselt mitte, kuna tegelikult käiakse siiski pea kõigis teatrites, kuigi nad nende väiteil kompromisskunsti pakuvad, mis tumestab tööliste klassiteadvust, mil puudub proletariaadi puhas värv ja tendents. Põlgavad selle kunsti kodanlikuks. Nad otsivad uut puhtproletaarlikku teatrit, asutavad uusi puhtklassilisi kogudusi, ning oma kogudusile puhtklassilisi luuletajaid.

Niisugused on Berliini pühapäeva hommiku teatri tunnid: „Tööliste hardustunnid“. Uued palvetunnid. Uue usu müsteerium. Ei tule neist tundidest kõnelda üldse kui teatrietendusist, teatrikunstist, vaid ainult kui sotsialismi, kui kommunismi usu müsteeriumist, mida näitekunsti esitajad kogudusele ilmutavad. Võib kõnelda, kui valdavalt, kui võimsalt suudavad näitlejad

selle „kiriku“ kogudust sisendada, „äratada“, eksalteerida — kui kõrgel seisavad nad ses suhtes oma kunstivõimises.

Olin ühel niisugusel jumalateenistusel Reinhardti tsirkusteaatris. Näitlejad seisis oma kõrgusel, samuti luuletaja, Bruno Schönlank, kelle liturgiat — kõrgemat laulu „Vabastamisest“ nad leelutades laulsid, palvetasid, hõiskasid.

Suur rahvakogu, täites viimse kohani määratuma teatri ruumi, muutus elektriseerituna üheks ainsaks õudseks, võimsaks jättilaseks, kelle otsa ees põles üksainus kiirgav hiiglase silm, — valmis ohverdama, surema, tapma, hävitama, kui sisendav tahtmine teda viimas ja käskimas. Kadus jõuetu „mina“, muutus võimsaks „meieks“.

Algasid „hardustunnid“ sama — „kiriku“ meeoleolu-loomaa oreliga, pateetilise lauluga, millele järgnes ilulugemine — kannatamise, leina- ja tasumise laulud Rosa Luxemburgist ja Karl Liebkechtist. Selle kiriku uued pühakannatajad. Kommunistlikule kogudusele tuletatakse nende surma ja kannatust alati meele. Olen veendund, et on tekkind uus liik palverändajaid nende „pühade“ hauale.

Kõneleja-jutlustaja ilmutas uuest inimesest, paremast inimesest, õnnelikumast seltskonnast, kus ligimesed üksteist armastavad. Kaob viha ja vaen seltskonna klasside vahel, — võidab armastus ja häädus.

Kogudus näeb ja ihaldab seda paremat, ilusamat aega, eksalteerub ja usub. Ainult peab vana vastu võitlema.

Järgnev viiulimäng orelil saatel süvendab ülevat meeoleolu puhangut. Tunded paisuvad. Hing argub kehast, kasvab kohutava kõrguseni, viimse müsteeriumi — Bruno Schönlanki „Vabastamise“ laulu sisendusel, mille luuletaja — Klaara Zetkinille pühendand. Orelil osalised saated ja vahemängud (muu seas ka „Internatsionaal“) tõstavad veelgi meelte hurmust.

Naine, mees, noorte koor, vanade koor leelutades kõnelevad: Naine unistades maa päält kõrgemalle hõljudes, virgutades, vai-

mustades, avatledes; mees maasse kiindudes, igapäeva leiva viletsusi kisendades, rikkuste ülekohtulist jagamist sajatades. Vanad lubavad oma elu viimist tundi ohverdada; noored tormates: näidaku ainult teed neile. — „Punane loit lenda üles!“ — Ning sellele järgnev: „Oleme vabad, sa loidumai!?!... Algab uus töö... — Jõuetu „mina“ järele võimas „meie“. Töötame ainult endale, mitte teisile. Kõik elav maailmas ja looduses töötab, on virk, nõnda ka meie... Maailm ehib ennast, kas peame ehteita käima?... Kõik liigub ja keerleb — maa ja päike... Sa oled rõõmus, ma olen rõõmus, tantsima tõtakem... Me töötame inimesele uue rõiva... Me töötame ja ehitame... Meie töö olgu õnnistus“.

Lõpp. Nagu veel viimane joovastuse tarduvus. Õnnelikuina tõttavad teaatrist. — „Tuleb aeg, kus kaob...“ Paradiis on maale asetet, taevast alla tõstet. Õnnelikud.

Koori kõneleelutusi olin ka mujal Saksa- maa teatris kuulnud. Nad mõjusid omapäraselt, müstiliselt, — haaravamalt kui ooperi laulu leelutused. Tungisid sügavamini üdissse.

Sophoklese „Antigone“ vanade koori kõneleelutused „Volksbühnes“ võlusid vana Greeka klassilist meeoleolu palju müstilisemalt, kui seda oleks suutnud laulev koorilaul saavutada. Me ei saa vana klassikalist kunsti hästi maitseda nüüdses tavalis-reaalses kunsti väljendusviisis.

Veel võimsamalt, veel müstilisemalt, veel uimastavamalt aga mõjusid need leelutused neis „tööliste hardustunne“ orelil saatel.

Ning siis suur-reedel Frankfurdis Maini ääres Albert Schumanni teatris, endises tsirkuses, nüüdses opereti teatris, pühitses vana kristlik kogudus suurt paastupüha. Imelik sattumus: „Kaks kogudust“. Töölised ja kristlased. Mõlemad palvetavad endises tsirkuses, muudavad paariks tunniks selle „kodanliku“, selle „ilmalik-roojase“ hoone pühakojaks. Meie pastoreile ja palvevennile kuulmatu juhtumus.

Frankfurdi tsirkus oli kristlasist samuti

viimse paigani täidet. Nende paastu „hardustundide“ sisu: 350 laulja-suurune koor, soololaulud, jutlus, palved, ühised laulud rahvaga. Midagi „Matthäus Passionist“. Laulud Kolgatast, ristist, inimese suurest patust, mida Kristus lunastas oma ohvrisurmaga, et inimene võiks õndsaks saada. Pastor Berliinist kõneles kaua risti saladusest. Nõudis inimesilt alandust, kannatamist, usku ja lootust kõrgema abi pääle, taevaliku paradiisi ootamist... „Kristus on meie patuste eest surnud, end ohverdand... Ta tuleb uuesti, tõuseb hauast... Halleluuja!“

Sirutas käed eksalteerituna üles taeva poole. Need jäid sinna üksi õhku rippuma. Kogudus ei tõstnud, ei näind sääl üleval midagi. Ei oodand abi ega lunastust. Puudus ühine kõitev elektri kiirg koguduse ja juhi vahel, et muutuda üheks ainsaks käesirutuseks, üheks ainsaks „halleluuja“.

Rahvas oli ainult oma suur-reede kohust täitmas. Harjumus, traditsioon. Ta oli neid samu lubadusi ja ähvardusi kuulnud juba esimesist märkamisaastaist. See oli juba igav, ei liigutand. Ei huvitand enam see taeva vahtimine. Ta haigutas ja ootas kannatamatult millal lõpevad need käesirutused. Ta hiilis salaja ukse poole, kas ei saaks lahutuseks välja libiseda. Ei suutnud see pastor-näitleja oma kogudust viia ühes Kolgatalle, usu eest ristipuule. Pastor oli hää näitleja, hää kooli saand; eriti tundus Max Reinhardti kooli mõju.

Agaga tema aeg on möödas. Vana usk on jõuetu. Reinhardti tsirkusteatri „töölise hardustundidel“ luuakse uut usku, on valmistet uus Kolgata. Ent sääl ei siruta enam keegi abipaluvaid käsi taeva poole. Sääl saadetakse ainult „punane loit“ üles lendama. Inimene ise võitleb, inimene ise on lunastaja, inimene ise päästab enese viletsusest ja loob maailma paradiisi. Ta on loobund usust jumalasse — leidnud usu inimese enda võimusse.

Kaks usku, kaks kogudust. Üks taevane, teine maapäalne. Taevane usk leelutab uinuma; maapäalne — leelutab üles

tööle, ja võitluselle. Üks ainult nutab ja halatseb, teine tahab naerda ja hõisata. Mõlemad tsirkuses palvetunnil. Sattumus.

Harva juhtub, kus kirik tuleb teatrisse. Harva, kus teater muutub kunstitemplik. Demokraatlikud haritlased ja haritlased loovad teatris „kunstitempli“, nagu Berliini „Volksbühne“. Kommunistlik-usklikud töölised loovad teatri asemelle uue kiriku.

Tekkisid Berliinis pääle revolutsiooni veel mõned teised teatrid, mis prätendeerisid olla „proletaarlikud teatrid“. Niisugune oli väike teater-saal päälkirjaga „Tribüne“

Sellest on jäänd ainult veel punasevärviline päälkiri.

Alguses oli see moodne ekspressionistlik teater proletaarliku tendentsiga. Ainult töölised ise, kui niisugused, ei tunnud ega tunnustand seda teatrit. Oli neil liig raffineerit, nende lihtsalle harilikule hingele arusaamatu.

Teater võis vaid väikest rühma seltskonnast huvitada ja rahuldada: kirjanduse ja kunsti moodsaid tüüpe, ekspressioniste, futuriste, kommunistlikke, anarhistlikke kirjanikke, kunstnikke, seda „kõige maailmaga riius“ boheemkonda ning nende ümber jooksvat intelligentside juga, kes tahtsid moodsad olla.

Ent see äärmine moodsus — ekspressionism, kommunism, anarhism tõi äriliselt kahju. Oma kindel raffineerit publikum oli liig väike: seegi juhuslik ja vaba, kes polnud kohustet etendusil käima nagu „Volksbühne“ kogudus.

Teater loobus oma endisest „suurest ülesandest“, muutus lihtsaks äriteatriks köditõmbetükkidega laiemalle publikumile. Teatril on aga vana ekspressionistlik kuulsus ning publikum usub seda, on endiselt raffineerit ja väikearvuline.

Juhtusin veel ühele endiselle proletaarlik-tendentsilisele etendusele — Prantsuse kirjaniku Lenormandi „Tournée“ näidendille.

Pääosa kujutas kuulus naisnäitleja Tilla Durieux.

Nälg, miseersus. Naine, mees, võitlus, armastus. Naise elamused nälgind näitlejana ringreisil provintsis miseerses näiteltskonnas. Ebaõnnestand kirjanik armukesena naise külge köidet, niidet, kaas nälgides, ühes hulkudes, sageli päävarjuta, leivata. Ainult kuritöö ja surm päästab.

Kõik sünnib hallilt ilma tarviliste värvidekoratsiooneta. Tumedal tagaseinal koorivad endid üksteise järele ainult lihtsa valguse kiirte koondumisel kolmteistkümme pilti inimese näljases elust. Paar üksikut eset loovad vaid publikumile tegevuse ja koha illusiooni.

Mäng oli sedavõrd õudne, et vaevalt jaksasid paigal püsida. Tilla Durieux oma haruldase kujuga võlus pääasjalikult selle õudsuse. Tilla Durieux kuju niisugusena jääb kauaks hinge püsima.

Kõik teised „Tribüne“ etendused olid harilikud, mõned paremad, mõned üsna keskmised. Veel üks üllatus mälestuses, Strindbergi „Surmatantsu“ dekoratsioon Max Pechsteini — ekspressionistliku maalikunstniku — kava järele. Pääle eesriide kõrvaldamise istus publikum küsivalt ümarguse sulet karbi ees. Varsti avanesid selle ukse, ning ses karbis istusid vangis kaks piinat inimest abielu ahelais. Tuletasid meele Treumundti ja Altleisi mängu Tartu Vanemuises. See siin ei suutnud sugugi sügavamalt kõita: naine oli koguni nõrgem kui pr. Altleis. Kahjuks ei näind Tilla Durieux mängu esimesil etendusil.

Tendentsildasa „Tribünele“ lähedalt sugulane oli kabaree

„Grössenyah n“.

Prätendeeris olla ideeline-proletaarlik. Asus kunstnikkude kohviku — Café des Vestens'i teisel korral Rosa Valetti juhatusel.

Ent muutus vaid „shiiberite“ (sahkerdajate) kabareeks oma kõrgete pääsetähtedega ning söömis-joomis sundusega. „Shiiber“-kabareeks ta lõpuks ristitigi. Keegi kunstnik all kohvikus tähendas tabavalt:

All istuvad näljased kunstnikud, kes loovad neile „shiiberitele“ üleval lõbutsemiseks kunsti; ning näitlejad-kunstnikud prosti-tueeruvad.

Nad tahtsid toorele purjutaja-publikumile pakkuda hinge ja ideid. See „proletaarlik“ kunst muutus siin kõige lüügemaks kõdik. „Kitshiks“ — nagu nimetavad seda sakslased.

Erootika seltskonna näljases kihis. Milline eriline kirbe lõbu ja „kõdi“ neile ülimatest pahtund närvidelle! Ning kabaree polnud kunagi tühi etendusis; kuna eeskava püsis samana mitu kuud.

Näitlejad olid hääde nimedega näitlejad. Kinolindel, ning mujal paremais moodsamais äriteatrites võis neid leida. Helmut Barnay, Hermann Vallentin, ise luuletajad, ise näitlejad; Friedrich Holländer ise komponist, ise oma leeluus-lauludelle kaasmängija. Ise kunstnikud-loojad, ise esinejad.

Blondine Ebinger — Berliini töölis-linnajao „Nordeni“ kahvatuma, näruse tütarlapsplikana leelutab erootiliselt kõdistades „Nordeni laule“. Erich Valter mustas Vene revolutsioonäri särgis leelutab Aleksander Blokki ballaadi „Kaheteistkümnest“; midagi „Giljotiinist“, ehk muud revolutsioonilist. Ühevaatuslikud miniatüürid kujutavad stseene Montmatri põhikihist, ehk muud „ideelist“.

Seda kabareed on võrreld Moskva „Letutshaja Mõshiga“. Balijivi kabaree oli vaba igasugusest „kõdilisest“ ideelsusest. Ta pakkus publikumile vaid puhast, esteetilist, vaimukat lõbu.

Dr. HERMANN JÜRGENSON.

Arenev inimene ja mängsport.

Non ignara mali miseris succurrere discor — need Dido sõnad Vergiiliuse „Aeneasest“, — „tundes ise kord hädasid, ka õnnetuid aidata oskad“, nii mitmelegi tuletavad meele kiiresti möödalen-

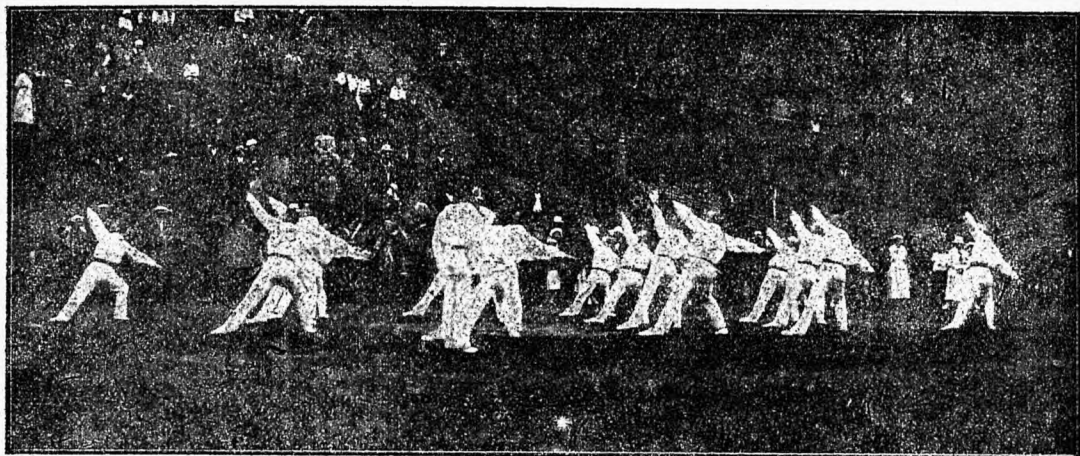
nand aegu, kooli müüre ja lubadust aidata noori, elada nooruselle! Kuhu olete jäänd, nooruse süütumad unistused? ... Kostate ainult vahetepääl veel kord läbi nõidusliku metsa voolavana, nirisevana ojakesena, kord kõikmurdvana, tugevana, tahtejõulisena, Eesti veterikkana Imatrana! ...

On selja taga varase lapsea kosutav, puhas mäng; on mööda kool ja haigutab vastu ainult veel igapäevne hall-kirju elu, luues kentsakaid tüüpe, „surnud hingi“ elavas kehas! ...

Kuid vaatleme pisut lähemalt arenevat inimest. Nagu teada, hakatakse inimesest

rääkima tema esimesest sünnipäevast. Sündind lapsuke! ... Mida kujutab ta enesest? — küsiks vahest mõnigi. Vaadeldes sündind last näeme, et ta üldiselt, võrreldes täisealisega füüsilise ja vaimlise potentsi seisukohalt, vähe arenend olevust kujutab. Kehaliselt kaalub ta umbes 8 naela, füüsiliselt on ta vilets, nõrk (palju nõrgem, kui loomariigis sündind olevuste juures) ning kujutab enesest ka vaimliselt väetisubjekti.

Sündinult lapselt ei võiks ju õieti palju rohkem nõudagi, kui tähelepanuga tema eelarenemist jälgida, kuid siiski, võrreldes loomadega, on sündind inimene palju vile-

I. Ülertlikline „Noorte püha“ Tartus.
Tartu võimlejad I. kohal.

„Kodu“ № 5, 6.

sam, kui olevus, kes looduse jõududega võitlusse võiks astuda. Mis on siis õieti sündind lapsuke? Missugused momendid määravad ta tulevase elu? Tuleks vastata järgmiselt: lapse tulevase arenemise määravad 2 järgmist faktorit — 1) tema isik, indiviid, mis kuulsama XVII aastasaja inglise mõtteteadlase ja arsti John Locke'i järele mitte üksi *tabula rasa* (valge laud) ei ole, vaid milles ka vanemate atavistlikud omadused kindlasti peitumas, nagu see tihti silmnähtavalt avaldubki haigete laste juures; 2) ümbrus, ruum ja aeg, milles laps kasvab.

Need kaks faktorit — indiviid ja ümbrus — saavadki lapse arenemise edespidi-

seiks määrajaiks saatuse hoopidega võitlemises.

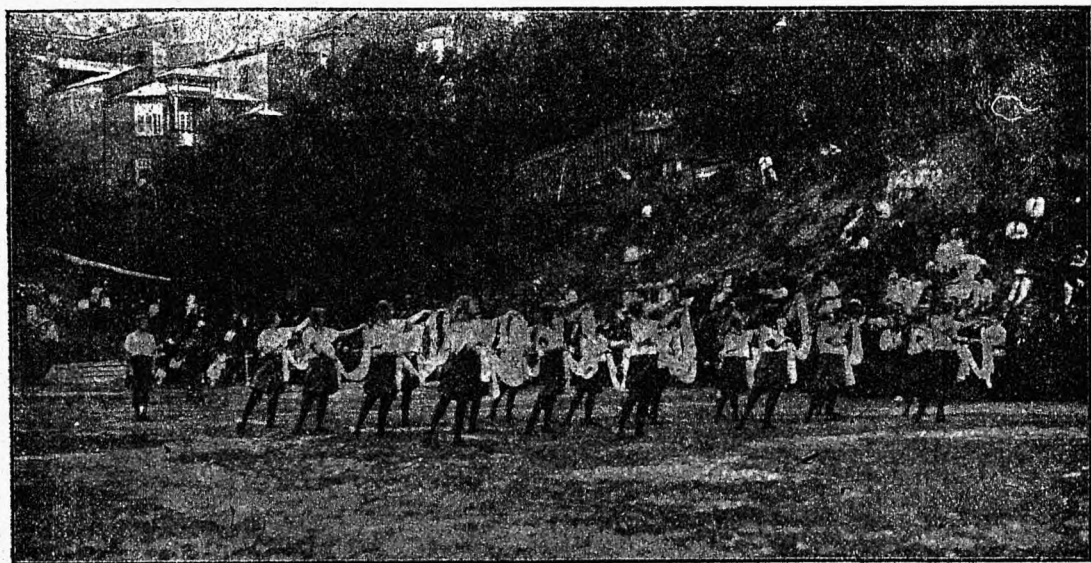
Mida kujutab sündind lapsuke psüühiliselt? — oleks ka huvitav vahest teada. Me teame, sündind laps on kurt, ta silmad ei akkommodeeri, ta ei näe kaugeid ja lähedaid asju, teeb vaevalt valguse ja pimeduse vahel vahet, ta ei tunne oma ema terveni kolm esimest kuud ning ta kisa ei ole mitte nutt pisaratega (pisaraid valada enne neljandat kuud ta ei saa) — nii siis, ühesõnaga, sündind lapsel ei ole nägemine, kuulmine jne. mitte väljaarenend ja ta ei tunne oma ema. Viiest meelet, mis inimesel olemas, on sündind lapsel ainult väljaarenend

haistmine ja maitse, kuna tema liigutused impulsiivsed, reflektorsed, stereognostilised on, s. o. nad tahavad kõiki asju kätte saada ning katsuda neid, arendades seega 1) lihakseid ja 2) katsumise tunnet (viies meel).

Prof. Flechsigi geniaalsed uurimused lapse pääaju kääruade arenemisest teavad selgesti rääkida ka sündind lapse aju võimest ja ehitusest. Sündind lapse ajus on väljaarenend iseäranis keskaju s.

o. aju, kus tähtsamate elu funktsioonide (hingamine, süda jne.) tsentrumid on. Sellest seisukohast välja minnes leiame sama arenemist vastaval ajal ka loomariigis, nii et sündind laps oma pääaju ehituse järele n. n. Holzi koera meele võib tuletada, kellel kõrgemad ajukääred kunstiliselt välja lõigati ja elamiseks ainult keskaju järele jäeti ning kes sel moel mõned aastad elas, enne kui ta ära häviteti.

Sündind lapse aju kõrgemad tsentru-

I Üleriikline „Noorte püha“ Tartus.
Tartu naisvõimlejad I. kohal.

„Kodu“ № 5, 6.

mid on täiesti väljaarenemata, nagu prof. Flechsig seda näidand, seepärast ei või sündind lapse mõtlemisvõimest juttugi olla, pole ju vastavate tsentrumite väljaarenemine veel ju algand. Nende arenemine algab alles neljandast kuust, kui laps juba ema ära hakkab tundma, kuulmise jne. saab, kui instinktiivne kisa juba oma väärtuslise nutu ehk rõõmu ilme omab, kui n. n. assotsiatsioonsentrumid oma arenemist algavad ja kui juba primitiivsest ideede assotsiatsioonierimisest rääkima võib hakata. Enne neljandat kuud võib lapse, kui mõtteta inimese päale vaadata, pärast seda algab juba mõtte, tundeilma jne. arenemine.

Prof. Flechsigi uurimised ja präparaadid

näitavad üllatavalt selgesti, missuguseil kuul teat tsentrumid arenevad, kuidas nädalate, kuude kaupa kõrgemad assotsiatsioon- (mõttevõime)tsentrumid arenema hakkavad. Vaadeldes prof. Flechsigi kollektsioone, võib teatava lapse vanadus värvit präparaatidel osavasti ära öelda; nagu botaanik lille järele, võime lapse vaimlise võime, võrreldes elat a'aga, aju järele ära määrata. Teatavasti omab inimene kolm assotsiatsioonsentrumi: esimene, tagumine ja kolmas — kõneassotsiatsioon-tsentrum. Esimesed kaks assots. ts. hakkavad arenema, nagu tähendasin, juba neljandal kuul, arenedes kunni kümnenda kuuni, kolmas- kõne assots. ts. hakkab arenema hiljem, nimelt

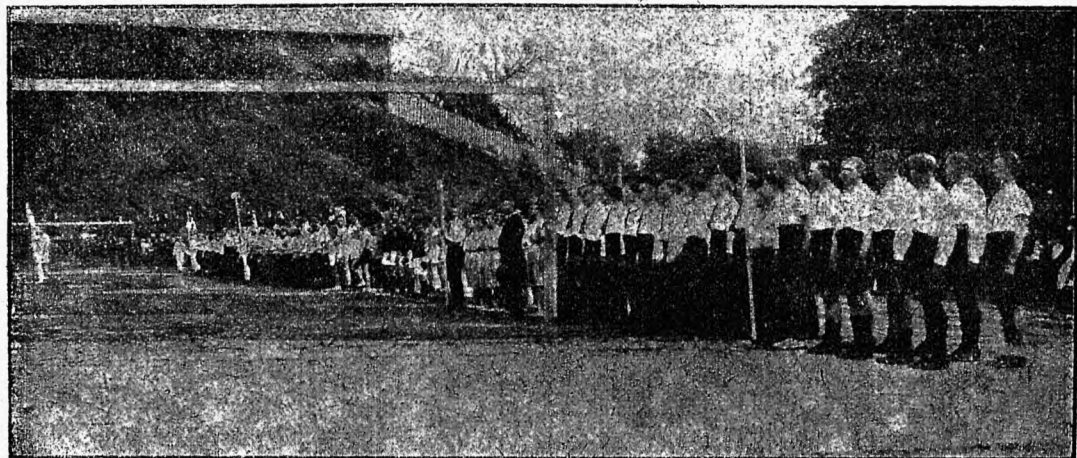
teise aasta esimestes veerandites, tüdrukuil pisut ennem, poistel hiljem. Kõne assots. ts. väljaarenemisega hakkab laps juba rääkima, seega siis inimese elu elama tõsisemas mõttes alles teise aasta algusel.

Siit päle algab lapseea kenam mäng, oma ilusamate avaldustega, kuna enne see rohkem „varjuline“ oli.

Kena varase lapseea mäng! Seda mängu on võrreld mitmeti, temast on arusaad mitte alati õigesti. Suur luuletaja Friedrich Schiller nägi mängu ülevoolava potentsi avaldust, nagu suurema mõtteteaduslise voolu esitaja Herbert Spencer'gi XIX aas-

tasajal, kuna viimaks pääsjalikult K. Groos ja teised äranäitasid, et lapseea mängus peitub tõsine ettevalmistus elule.

Lapse mängu aade on iludus, esteetiline emotsioon, nii seletatakse temast nüüd esteetikas ja mujal, võrreldes kunsti lapse mänguga, mis puhas, süütu ja ideaalne — kuid vahe on see, et mäng oma esteetilise transtsendentaalse emotsiooni kõrval kasvatab ka tahtmata last ennast nii füüsiliselt (tõstes mänguasju), kui ka vaimliselt (katsudes asju, kuulates mänguasja kõla jne) — muutes mängu seega

I Üleriikline „Noorte päeva“ Tartus.
Pärnu võimlejad.

„Kodu“ № 5, 6.

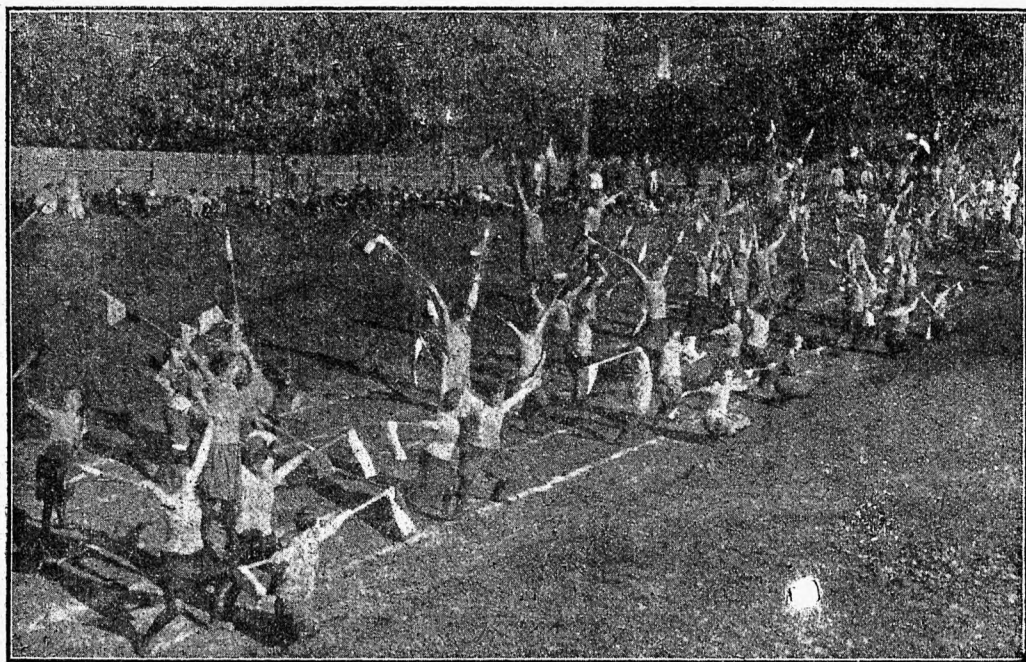
tagamõttetuna aateliseks, füüsiliseks ja vaimliseks väärtuslikeks tööks.

Lapse mängu süütu aade on esteetiline emotsioon, esteetiline kasvatus seega ühes viimasega eo ipso saand väärtuslikeks füüsiliseks ning vaimliseks kasvatajaks. Lehitsedes antropoloogilisi andmeid selle ea inimese kasvu kohta leiame, et laps noores lapsepõlves jõudsasti nii kehaliselt, kui ka vaimliselt kasvab. Nii teame, et sündind lapse pää maht $\frac{1}{3}$ täisealise pääaju mahust on. Seitsmendaks aastaks on juba teine kolmandik ka jutre kasvand, kuna kolmas kolmandik alles päle 14 aastat kasvama hakkab ning 21 aastaks täiuslikeks saab. Seitsme aastani män-

gib laps omja mängu. Sel mängul on nii palju esteetilist ilu, füüsilist ja vaimlist väärtust, et temasse segada ei tohiks!.. See on mäng mängu enese ilu pärast, varase lapseea õnnelikum unistus! Tulevad meeles nooruse armastaja, sümpaatilise „spartaanlase“ ja laste sõbra Jean Jacques Rousseau sõnad (Emile): „Armastage noorust, tehke huvitavaks nende mängud, laste rõõmud, nende kenad instinktid!“ ehk edesi: „Kas see ei ole midagi — olla õnnelik; kas see ei ole midagi — hüpata, mängida, jooksta terve päev!“... Nagu näha, suutis suur kasvatasteadlane juba lapse mängu kõrgesti hinnata.

Läheme edesi. Ütleme, et oleme 7 aastani jõudnud. Senni oli laste mäng nende oma mänguks olnud, kuid nüüd, mõistuse ja tundeilma arenemise algul 7—14 aastate vahel, hakkab laps teist mängu; lapsed mängivad siis „hobust“, „varasi“ jne. Lapse hingeelu tahab juba suurist loodusimedest kuulda, ta paneb nagu kõiki tähipäält tähele, kuid sellele vaatamata ei kaota mäng veelgi oma esteetilis-

tilist tähtsust. Nagu tähendat — areneb lapses ses ajas mõistus ühes tundeilmaga, ta saab täiendat ja arendet nii kvalitatiivselt kui kvantitatiivselt, mis mõttes kool siin juba palju kaasa võib aidata. Pääaju ses eas ei kasva, küll kasvab aga keha, ajukäärud saavad differentseerit, aju maht jääb samaks kui 7 aastaselgi lapsel. Pärast 14 aastat algab areneva inimese juures juba uus mäng, mäng, mida praegu nii

Noorte püha Tallinnas. Naisvõimlejate lipuharjutused; üle 80 osavõtja.

„Kodu“ № 5, 6.

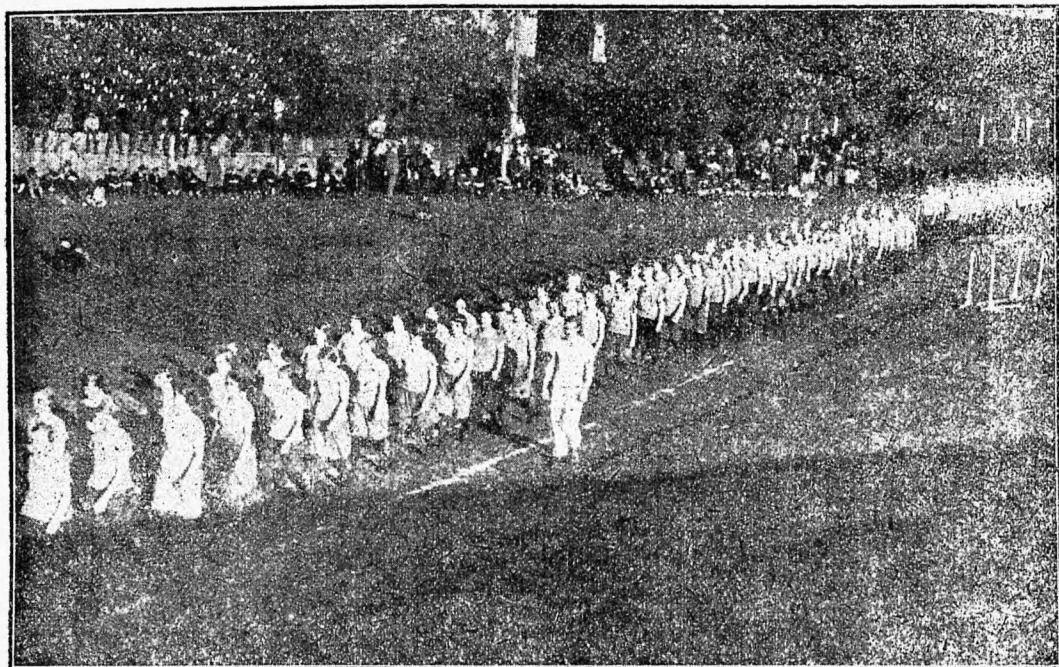
tihti spordiks nimetatakse. Kuna mäng 14 aastani kõvasti „kokku kasvand“ oli inimese elumõtte ja hingega ning füsioloogiliselt nõutav, ei taha mäng 14—21 aastani enam oma endist lapsea süütut ja väärtuslist ilmet kanda, tekkivad kõiksugused vale arusaamised „suurte“ mängust, spordist ning selle kasust. 14—21 aastani kasvab inimene nii füüsiliselt kui vaimliselt: lihaksed arenevad jõudsasti, sest inimene valmineb ka suguliselt, aju maht kasvab tugevasti, nagu ju ülal mainit, tundeilm süveneb jne. Iseäranis areneb aga tahte-

jõud ja praktil. mõistus, arusaamine. Sel eal on ka oma mängu tarvis.

Kuna lapseas 14 aastani rõõmsasti mängitakse mängu enese ilu pärast, tahtakse kahjuks siin (s. o. 14—21 a.) juba midagi kätte saada: olla tugev, sitke, osav, painduv, ilus — harjutatakse, treeneeritakse iga üksikut lihast, et vastavad „esteedid“ kellegi ilusaks tunnistaksid sümmeetriliselt väljaarendend lihaste ning inimese tugevuse, sitkuse, osavuse jne. tõttu, — aetakse tihti taga auhust, rekordi, kõlavat nime!...

Mida peaks aga andma „suurte“ sport (14 a. — 21 a.)? Mis kasu temast? „Suurte“ sport peab esiti olema vaba tagamõtteist, nagu varase

lapseea esteetiliselt kasvataja süütu mäng, ta olgu järg sellest arenemisest, kuhu kasvaja inimene oma mängus seisma jäi. Et perioodis 14—21

Noorte püha Tallinnas. Naisvõimlejad hra Vihmanni juhatusel. „Kodu“ № 5, 6.

aastani arenevas inimeses kasvab lihaste, kõrval iseäranis ka tahtejõud ja mõistus, siis peab lapseea ilmega sport-mäng esteetilisena kasvatajana arendama ka vibusirgeks tõm-

mat tahtevõimu, kui ka füüsilist jõudu ja mõistust.

Olgu areneval inimesel üks sport: ilusam lapsepõlve mäng! ...

Pêle-mêle.

Kes seot mingist tähest, see ei taandu ealgi.

Leonardo da Vinci.

* * *

Nooruslikkuse pääväärtus seisab selles, et enestes noorusliselt tugevasti ning vaimustetult igatsust tuntakse õige, häa ja ilusa järele.

Fr. V. Foerster.

* * *

Mina, kui endine noor, näen isegi halliksminevate juuste all meie noortelt ometi tuhat korda ennem ausaid rumalusi, kui arukat tarkust, mis valmis oleks inetusi rahuliku meelega alla neelama.

J. Tõnisson. (7. III. 15.)

* * *

Üksiku õiglus on tugevam kui terve ilma eksitus.

Fr. Brock.

* * *

Arvamine, nagu ei tohiks noorsooliikumisel üleni mingit kindlat ilmet ega platvormi olla, on ebaõige. Kui meie sellest tõepoolest kõvasti kinni hoida tahaksime, oleks kogu noorsooliikumine otsekui seisma nõiut. See oleks igal ajal ainult mingi vaidlusklubi, kus noored kõigi küsimuste üle, mis kunagi üles kerkind ehk kerkiivad, vaidlevad ja mõtteid vahetavad. Ei saa aga mitte liikumiseks nimetada seda, mis igavesti ühetaolisena ja vaiksena paigal püsib.

E. Boldt.

Ilma usuta jumalikku ilmaalgusesse ei ole maa pääl ilu, ei õiglust, ei poeesiat ega vabadust. Inimesed vajavad usku, vajavad ekstaasi, vajavad kangelaste ja kannatajate pühalikku meeletust.

D. S. Merežkovsky.

Mitte mingid positiivsed kasud, mitte mingi utilitaarne mõte, vaid ainult loov usk mingisse lõpmatusse ja surematusse võib põlema süüdata inimese hinge, luua kangelasi, kannatajaid ja prohveteid.

D. S. Merežkovsky.

Inim-ühiskonna üksust nooruslise vaimu ideaalega täita ja kulutamatu tööjõuga õigekstunnistetu eest välja astuda, on meie püüd, kui täisväärtusline noorusliikumise kaaslane.

Fr. Brock.

A. PARTS.

Element.

Juba kõige vanemaid kultuurrahvaid: egüptlasi, fõniiklasi ja indusid huvitas küsimus, missugused on ainete lõpulikud koosseisu osad, „elemendid“, millest ehitud kõik meid ümbritsevad kehad. Avaldati palju arvamisi ülevalnimetat küsimuse kohta, mis juures mõtet ei ole kõiki neid arvamisi siin ette tuua, päälegi kui nad küllalt shabloonilised ja järeltulejate pääle vähe mõjund. Vanemate kultuurrahvaste vaated kadusid unustuse hõlma ja neljanda aastasaja keskel e. Kr. pandi õpetusele alus, millega terve keskaeg kunni XVII aastasajani läbi imbund oli.

Meid ümbritsevad kehad mõjuvad oma omaduste tõttu meie meeldeorganidelle. Ainete omadused võivad olla kõige mitmekesisemad, nagu: kõvadus, läbipaistmatus, soojus, värv jne. Paistab, et meie mingi omadust ainelt võtta ekk uut juure lisada võime, just nagu oleksid omadused kehaliselt aines olemas. Mõttekäiku arendades võime oletada, et ained endi omaduste kehastusest koos seisavad ja et omadused ainete lõpulikud elemendid on.

Ainete omaduste kehastusi elementideks võttes peame järeldama, et ained üksteiseks ümber muuta võime. Tina arvurikka elementide hulka kuulub näituseks üleval arendet vaadete järele raskus, hall värv, sitkus jne. Kui meie tinalt tema halli värvi võtame ja valge ehk kollase värvi asemelle asetame, siis muudame tina vastavalt hõbedaks ja kullaks. Niisugusel elementide käsitusel põhjeneb Aristotelese elementide printsiipide ja keskaja alkeemikute metallide muutmise õpetus.

Aristoteles jagab kehade omadused kahte ossa: a) kõikidelle kehadelle tingimata tarvilikud ja b) enam-vähem juhuslikud omadused. Kõikidelle kehadelle tarvilikkude omaduste hulka arvab Aristoteles järgmised, kompamise meelega vastuvõetavad: kuumus, külmus, kuivus, niiskus, raskus, kergus. Esimesest neljast leiame igas kehas alati kaks omadust koos ja iga niisugust omaduste paari nimetab Aristoteles elemendiks. Nimetat greeka mõttetarga oletuse järele on siis neli elementi olemas: kuumus ja kuivus, kuumus ja niiskus, külmus ja niiskus,

külmus ja kuivus. Pääle nende elementide on kehadel veel iseäralised elemendid, mis harilikult meie silma ja nina pääle mõjuvad.

Et enda elementidest reaalselt pilti saada kujutas Aristoteles nelja ainega oma nelja elementi, misjuures elementide nimi hiljem nende nelja aine pääle üle kanti. Ained — elemendid on: tuli kehas tas kuumus — kuivuse elementi; õhk, kuumus — niiskuse element; vee külmus — niiskuse element ja maa külmus — kuivuse element. Aristoteles ja tema järeltulijad ei pidand neid nelja elementi algelementideks, vaid ainult ühe ja sama algelemendi mitmesuguste omaduste kandjaks. Niisama arvas Aristoteles, et tema nelja elemendiga kõiki looduse nähtusi seletada ei saa ja sellepärast lõi ta viienda elemendi, millel juba vaimline laad ja omadus oli.

Nagu juba enne öeld, viidi niisuguse elemendi mõiste loomisega vaade ainete üksteiseks muutmisest läbi. Võtame näit. vee, külmus-niiskuse kandja ning lisame temale soojust, siis aurab vesi ehk Aristotelese arvamise järele, muutub õhuks, kuumus-niiskusekandjaks. Selgesti paistab elementide muutmise idee „Timaeus'est“¹⁾: „Meie usume, et meie näeme kui vesi muutub tihenemise tagajärjel kiviks ja maaks; jagunemise põhjal annab ta tuule ja õhu; põlema süüdat õhk muutub tuleks, tuli võtab aga tihendetult ja kustutatult uuesti õhu omadused tagasi ja viimane muutub uduks, mis vee sünnitab. Veest lõpuks sünnivad kivid ja maa.“

Täitsa uskumata paistab asjaolu, et kuulus mõttetark vahet ei tee auru ja õhu vahel ja igapäevases elus alati tule, vee, õhu ja maa üksteiseks muutmist näeb. Raskusest saame üle, kui jälgime greeklaste selleaegist ilmavaadet. Greeklased katsusid ainult mõistuse varal endale kõike selgeks teha. Hästi arenend mõistust peeti suures aus ja igasugune füüsiline töötegemine loeti greeka kodanikule häbiks. Greeka kodaniku igapäevane töö oli ainult rahva-koosolekutest

osavõtmise. Igasugune füüsiline töö veereteti orjade pääle. Sellest on arusaadav, miks igasuguseid katseid avaldet arvamiste tõenduseks ehk ümberlõkkamiseks korda ei saadet ja igasugused võhik-arvamised lopsakalt maad võtsid. Niisugused deduktiivse meetodi abiga saavutat tagajärjed olid väga kahjutoovad järgnevalle keskajale, kuna nad inimese mõistuse mingisugusesse kammitsasse panid ja teaduse edenemist takistasid.

Keskaeg, nagu eelpool nimetat, võttis Aristotelese vaated omaks. Esialgu vaatesid alkeemikud metalle kui sulatise ning nad katsusid mitmesuguseid metalle kokku sulatades kulda valmistada. Kulla valmistamise saladus jäi lahendamata ja alkeemikud seltsivad Aristotelese elementidele „printsii bid,“ mis metallide karakterlikke omadusi kehasid. Kehastet omadused olid: värv, sulavus ja sulamattus. Viga mis Aristotelese juures sünnis, kordus ka siin, nimelt tahti printsii pe tuntavate ainete abil kujutada. Värv, põlevuse (oksideerimise) ja hapruse printsii pi kujutas väävel; sulavuse, venitavuse ja metalli läike printsii pi kujutas elavhõbe. Hiljemal ajal asub nende kahe printsii bi kõrvale kolmas printsii p — sulamattuse printsii p, mille kujutajaks soola tarviteti. (Soola all ei tule siin mitte mingisugust keemilist ühendust ehk harilikku keedu soola mõista, vaid soola mõistet üleüldse, sest keskaja alkeemikute arvamise järele oli sool sulamatu).

Keskajast on pärit hulk manuskripte, mis suurema usalduse võitmiseks vanaaja autoriteetide nime all turule lasti: Inimestele, kes omi töid vanaaja tarkade nime all välja lasksid, lisati tõsistest vanaaja teadlastest eraldamiseks sõna pseudo ette.

Pseudo-Geberi töödes (XIV a.) nimetatakse, et metallid väävlist ja elavhõbedast mitmesugustes vahekorades koos seisavad. Pseudo-Geberi arvamise järele seisab metalli üksteiseks muutuvus väävli ja elavhõbeda vahekorra muutuvuses, metalli jaunistamine (Veredlung) aga pääasjalikult elavhõbeda puhastuses. Et näit. hõbedast kulda valmis-

¹⁾ Timaeus on üks Plato kirjutet töö.

tada, pidi hõbedat elavhõbedaga puhastama, kuna elavhõbeda ja väävli vahekord kullas kui hõbedas seesama oli. Kuld ja elavhõbe pidid pääasjalikult elavhõbedast koos seisma, mis aga võimata on, sest et harilik elavhõbe kuumuse käes kergesti aurab, kuld ja hõbe aga mitte. Et niisugustest raskustest üle saada, teadustasid alkeemikud, et kullast leiduv väävel ja elavhõbe loomulikust väävlist ja elavhõbedast omaduste poolest lahku läheb.

Kulla valmistamisega odavatest metallidest käis käsikäes nõndanimetet „tarkade kivi“, „elu eliksiiri“ ja „kivist essentsi“ otsimine. Kehastades Aristotelese viiendat elementi löid alkeemikud manit kolm üheväärilist mõistet. „Tarkade kivi“ võimuses pidi seisma metalli kullaks muutmine ja inimese elu pikendamine. „Tarkade kivi“ valmistamiseks otsiti mingisugust „materia prima’t“. Mis aine see „materia prima“ õieti pidi olema, millest „tarkade kivi“ otsimine välja läks, selle kohta ei teadnud keegi alkeemik midagi öelda. „Tarkade kivi“ mõju suuruses läksid arvamised lahku. Roger Baco (XIII a.) arvab, et „tarkade kivi“ miljon korda suuremat hulka mingisugust metalli kullaks muuta võib; Villanovanus sellevastu arvab, et ta ainult sajakordse hulga elavhõbedat kullaks muudab. Raymundus Lullus trumpab teised üle; ta ütleb: „Võta sellest kallist ainest oa suurune tükikene ja viska see tuhanda untsi elavhõbedasse, siis muutub elavhõbe punaseks pulbriks. Saad pulbrist pane unts tuhanda untsi elavhõbedasse, siis muutub see kõik punaseks pulbriks. Sellest pulbrist viska uuts tuhanda untsi elavhõbedasse ja see muutub kalliks aineks. Sellest ainest viska unts tuhanda untsi elavhõbedasse ja ka see muutub sulavaks aineks. Sellest viimasest ainest viska unts tuhanda untsi elavhõbedasse, siis saad sa kulla, mis parem on kui kaevanduste kuld“.

Me näeme missuguse meelesegaduse Aristotelese vaated elementide kohta keskajasse olid toond ja missuguste küsimuste kallal alkeemikud higistasid. Üks asjaolu

suurendas veel määratult keskaja alkeemikute segadust. Roger Baco't, kuulsat XIII aastasaja alkeemikut, hakkas paavst kahtlustama, nagu oleks tema „tarkade kivi“ leidnud ja paavstile oma saladust mitte avaldand. Ta heideti vangikotta. Aastate jooksul ühte ja sedasama „tarkade kivi“ valmistamise ideed teoreetiliselt käsitades ja võimaluse puudusel praktiliselt oma mõtte õigust mitte järele proovida saades, omandas ta a priori ühe ehk teise eksliku idee. Baco'l oli kindel arvamine, et tema oli „tarkade kivi“ õige valmistamise tee leidnud. Baco arvas, et ilm õnnelikuks saab kui „tarkade kivi“ valmistada oleks osat. Ta soovis oma „tarkade kivi“ valmistamise viisi väliselle maailmale teadustada, selle juures pidi ta ettevaatlik olema, et paavst saladust kätte ei saaks, mida see siis kurjasti oleks tarvitand. Sellepärast pidi ta omad seletused ja ainete nimetused piltlikke katete taha varjama. Baco vaated ei olnud teostatavad ja ta tõi inimestele loodet hää asemel ainult kahju. Alkeemikud ei mõistnud tema ainete tähendusi ja hakkasid „materia prima’t“ inimeste ning loomade väljaheidetest otsima. Teiselt poolt hakkasid ka nemad omis tõis piltlikke kujusid tarvitama, selle juures ei teadnud nad õieti isegi, mida ehk teise kaju all tuli mõista. Baco'le järgnevast ajast päritolevad kirjatööd kubisevad niisugustest võrdlustest. Ei ole siis ime, kui alkeemikud omis tõis põidlad maha raiusid ja kuningaid ning keisreid keetsid ja küpsetasid. See mis Bacol oli hädast tingit, muutub neil lihtsaks järeloomamiseks ja varjuks. Niisugusesse kahetsemisväärt seisukorda olid alkeemikute Aristotelese vaadetest tingit printsiibid inimese mõistuse viind. XVI a. omandab Paracelsuse õpetus, et orgaanilised ained kolmest elemendist: väävlist, elavhõbedast ja soolast koos seisavad, suure tähtsuse. Ühtlasi seletab tema, et keemia ja arstiteadus käsikäes peavad sammuma.

Paracelsuse kaasaeglane van Helmont heidab kõik endised elemendid kõrvale ja võtab algelemendiks vee. Oma teguviisi

põhjendab ta sellega, nagu elaksid taimed ainult veest, kuna mullas leiduvate mine-raalsoolade ja õhu osade tähtsuse kahe silma vahele jätab.

XVII a. lõpul tõuseb alkeemikute printsiipide õpetus kõige kõrgemale tipule, tuues ühe printsiibi „phlogistoni“ endistele juure. Stahl pani põlemise nähtusi tähele ja põhjendas seaduse: „Kui kehad põlevad, eraldub nendest kõik neis olemasolev phlogiston“. Stahl seletas phlogistoni abil põlemise nähtusi, kuna tema kaasaeglased phlogistoni kui reaaliinet vaatlesid. Sel ajal märgati juba, et põlemisprodukt on põlemiseks võet aimest raskem. Et seda phlogistoni omadustega kokkukõlasse viia, pidi phlogistonile negatiivne raskus omane olema nii, et kehast eraldudes keha raskemaks muutus.

Aeg-ajalt selgus, et elemendid ja printsiibid, mis ainete omadusi kehastasid, nähtustele ei vastand. Võimata oli kehalt üht tema omadustest võtta ehk teist juure lisada ilma teiste omaduste muutmiseta, kuna see aga Aristotelese elementide ja printsiipide põhjal oleks pidand õnnestama.

Robert Boyle, kes vanema aja vaadete mõju all ei seisnud, kuulutas 1661 a. oma töös, et keemia subjektiivsuse kasu sihi peab jätma ja ennast kui teadust arendama. Kõige tähelepanemisväärsem on Boyle'i juures nähtus, et tema hüpoteesi üles ei sea järelekatsumata, kas seisab hüpotees praktikaga kokkukõlas või mitte. Boyle hakkas ilma praktilise kõrvalsihita ainete üksteise pääle mõjumist uurima ja lõi katsete tagajärjena järgmise elemendi mõiste: „Elemendiks nimetatakse kehade koosseisu osasid, mida enam lahutada ei saa“. Boyle'i lood elemendi mõiste õn praeguse ajani püsind. Kiire arenemise osaliseks sai Boyle'i elemendi mõiste XVIII aastasaja viimasel veerandil, kus Lavoisier oma seaduse avaldamisega „massi alalhoidmisest“ Boyle elemendile kindla kvantitatiivse põhja pani. Boyle elementide ja selle ajani valitsevate elementide vahel on määratu suur vahe, sest kuna endised ele-

mendid aine kvalitatiivsete omaduste pääl põhjenevad, püsib Boyle'i element, nagu mainit, kindlal kvantitatiivsel põhjal. Siiski ei leidnud Boyle'i elemendid suurt vastupanekut alkeemikute poolt, sest et viimastel printsiibid: väävel, elavhõbe ja sool ning ained sool, elavhõbe ja väävel täiesti segi olid aet. Ka Boyle kandis mõtet, et tema elemendid siiski lõpulikud aine koosseisuosad ei ole, vaid mingisugune algelement veelgi olemas on.

A. KARHEIDING.

Mõned mõtted karskustööst.

Käesoleva kirjutuse ülesanne on lühidalt vaadelda karskustöö meetodi üleüldse ja eriti koolinoorsoos. Teen seda muidugi isiklisest seisukohast ja püüan selguselle jõuda, kas viib see meetod sihile. Kui ei — kuidas peaksime töötama, et koolinoorsugu alkoholismi tondi eest hoida.

1. Jälgides karskustööd ta algusest pääle leiame, et esimesel kohal on seisnud selgitus — suusõnalik ja kirjalik (kõnekoosolekud — karskuskirjandus). Karsklased võtsid aluseks aksioomi: isik ei tunne alkohooli hävitavat mõju, sellepärast joob. Teadusmeeste uurimiste järele kirjeldeti, missugust mõju avaldab alkohool inimese organismile. Selle juures toodi paralleelis ette alkohooli mõju ainelisele, majanduslisele küljele. Teisel kohal oli, nii öelda, tegelik karskustöö. Sellekohaseis seltses püüti isikule igasugust vaimlist lõbu pakuda, et ta loobuks alkohoolist.

Karskustöö koolinoorsoos on noor. Mäletan esimesi katseid, mis tagajärgi ei annud sellepärast, et meetod, viis oli vale. Asutati koolinoorsoo karskusühinguid. Need ei saand aineliselt jalgu alla, sest oli enne teisi ühinguid — tüsedamad jõud olid viimastesse koondund. Nõrkade jõududega töötades jäadi ainult teoreetilise osa — selgituse — juure. Tagajärg oli see, et ühingud surmale suikusid. Järgmine katse

elustada soiku jäänd mõtet seisis selles, et E. K. Keskoitokond koolinoorsoos välja kuulutas kirjatõie võistluse karskussisulisele teemile. Esimese auhinna vääriseks arvat töö trükiti „Uudismaas“ (pärast ilmus eriraamatuna), paljud õppureist ehk ei luge nudki teda ja see oli kõik.¹⁾ III Ü. Ö. N. kongressil aga märkas in tunnuseid, mis oletada lasevad, et karskustöö koolinoorsoos viimaks ometi hakkab õiget rada käima. Vaja ainult ära oodata IV. kongr. otsust ses suhtes (III kongr. jäi pooleli), kuid sellest eespool.

2. Eelpool toodu põhjal võib öelda, et meil siiamani karskustöös on tarvitet, nii öelda, teoreetilist metoodi — s. o. on jääd ainult selgituse juure. Kuid kaua sa ikka selgitad? Uskuge, see läheb viimati nii igavaks, et tõesti eemale peletab.²⁾ Sellega on ka seletteav asjaolu, et sõna „karsklane“ koollnoorsoos pilkesõnaks on saand-Järjeliult säärane metood on vale. Sellest peaks ometi kord aru saadama. Usun, saadakse ka, kuid „suurte sõnade tegemise“ haigus on meil üleüldine. Ta all kannatavad ka koolinoorsoo karskus-tegelased.

Enne, kui minna parema metoodi vaatlemisele, luban endale mõned märkused. Vast ei ole nad uudiseks ja võivad vildakatena tunduda (ei ole psükoloog), kuid arvan, nad tabavad märki.

1) Nii lihtne pole see asi mitte. Igatahes on seda kirjutust väga paljud lugenud, oaslt just selle auhinna saamise tõttu. Võistlusele on oma mõju olnud. Ka teised võistluskirjutajad on karskusküsimuse üle palju järele mõtelnud ja ega seegi asjata polnud.

V. Ernits.

2) Kas siis tõesti juba kõik karskusküsimuse mõttes „selge“ on, eriti meie vähe kogenud ja vaheteadval noorsool? Kas ei avaldu neis väiteis samasugune blaseeritult-upsakas tõusikline enesetunne, mis kuuldagi ei taha enese teadmiste piiratusest ja puudulikkusest ja nende täiendamisvõimalustest? Vanadelt külgehakkand pääliskausus, või midagi muud? Kui tõepoolest kõik korralikult teataks alkoholi kohta, siis oleks kuritegu külmaks jääda, veel enam tüütuda ja igavust tunda!

V. Ernits.

Harilikult igas sellekohases raamatus on üles loet alkoholismi põhjused (v. ka Dr. med. Hellati „Tervise õpetus“). Neid on palju. Missugused neist tulevad õppurkonnas ette?

Lähemal vaatlemisel leiame, et joomingud õppurkonnas tulevad ette pidude ja olengute ajal. Õppuril on ka tung lõbutse da ja viimase suurendamiseks maitseb ta alkohooli. Tung lõbutse da sellepärast, et vaimline töö ei rahulda, sest ta pole huvitav. Isikusse jääb teatav tühjus, mida siis täita püütakse lõbutsemise ja alkohooliga. Tühjust suurendab see, et suuremal protsendil ei ole mingit kaugemat eesmärki, mille poole ta kindlal sammul rühiks. Tunnen õppureid, kel on kindel eesmärk. Nad püüavad järelejätmata ta poole, töö on neile kosutuseks, üksikud saavutused aga suurimaks lõbuks. (Ei tule muidugi unustada, et organism puhkust vajab ja selle kõrval vahest ka ratsionaalset lõbu). Keegi noor üliõpilane tähendas mulle: „Kõige parem oli ikkagi käia keskkoolis. Sul oli kindel siht — lõpetada keskkool. Ülikoolis aga tunned äkki, et sinus puudub midagi kindlat. Oled kui lainete hooleks jäet“. Seda üliõp. tundsin ma, kui energilist noorsoo tegelast keskkooli põlves. Kui juba niisugused isikud apaatiat hakkavad tundma, siis peab see teistel küll suuremal mõõdul olema juba keskkoolis.

3. Eelpool toodu loogiline järeldus on: ei ole karskustööks küllalt formaalsusist ja sõnust. Kasvatatajad kodus ja koolis peaks tõsist tähelepanu juhtima tugeva iseloomu kasvatamisele. Kasvatetavasse peab istutama kindel tung täiuselle, mis kasvatusaluse vananedes muutub tungiks eesmärgi poole. Nii on tühjus hingest peletet ja alk. tont ei ole enam kardetav. Teiseks tuleb loota, et meie klassikalist keskkooli oma määratu ainete kuhjaga ometi kord reformeeritaks — avaneb võimalus aineid põhjalikumalt läbi võtta, mis koolitöö palju huvitavamaks muudab ja vastukaaluks on apaatiat tekkimisele.

Nüüd olen oma pääülesande juure jõudnud. Nimelt — koolinoorsoo aktiivne karskustöö enda seas. See on õieti kõige tähtsam faktor.

Kirjatüki algul märkisin ära, kuidas on koolinoorsoos püüt karskustööd teha. Ja tähendin, et on tunnused, mis ennustavad karskustööd uuel alusel.

A. Juhansonil poolt kolmandaks N. O. N. kongressiks kokku säet uues Keskliidu põhikirjas on märkus, et Keskliitu astudes peab iga organisatsioon avaldama oma seisukoha karskuse suhtes (õigemini: peab oma põhimõtete hulka võtma karskuse). Tähendab: organisatsioon peab nõudma oma liikmeilt seisukohta.

See on juba samm paremuse poole. Kuid, ei pea seisatama jäädama ainult põhimõtte tunnustamise juure. Koolinoorsoo organisatsioonid (ükskõik, missugune nende otsekohene ülesanne on), s. o. õigemini juhtivad jõud organisats., peaks endale täiesti selgeks tegema, missugusel määral ja kuidas võib organis. karskustööd teha. (Selle jaoks võiks ka karskuse osakond avada, mis töötaks kontaktis teiste osakonniga).

Karskustöö all ei tule mitte mõista mitte ainult selgitusi, referaate, vaid org.-s tuleks iga tegevusala juures silmas pidada karskuse nõudeid. Näituseks: õppureile-sportlasile tuleb mõju avaldada, et nad loobuks suitsetamisest ja alk. tarvitamise korral ka sellest jne.

Et org. liikmed kahtlasi lõbustuskohti ei tarvitaks, sellepärast peab hoolt kandma mingisuguse lõbustuse eest. Soovitav on, et igal org. võimalikul korral muusika- ja laulukoor oleks. Koorides töötamine on tänuväärne töö, lisaks pakuvad nad org. liikmeile kunstilist naudingut, mis ajajooksul oma kasulikkude mõju avaldamata ei jäta. — Muidugi oleneb see kõik suurel määral kohapäälseist oludest ja org. juhest. Eriti viimaste energia on mõõduandev, olud annavad end alati painutada.

Olen lõpule jõudnud. Kuivõrd suutsin

oma ülesande täita, otsustavad lugejad. Ühte tahaks veel korrata: on viimane aeg tõsiselt võitlusse astuda. Sest veel mõni aeg nii edasi — ja meil hakkavad lained üle pää lööma . . .

Tallinn, septembril.

„Kodu“ № 4.

August Weizenberg †

W. sünd. 25. III. 1837. Võrumaal, Erastveres, kingsepa pojana. Oli alguses tislari õpipoisiks, hiljem ise meistriks ning äratas juba sellal enda nikerdamistega elavat tähepanu. Õppis hiljem Berliinis, Peterburis ja Münchenis, viimases kunstniku aukraadi omandes. Kogu aeg tuli tal alata vaesusega võidelda ning ise leivakanikat teenida. Õppimise lõppedes reisis Pariisi, Londoni ja Rooma, kuhu viimaks 17 aastaks elama ja töötama jäi. Roomas lõi ta hulga kujusid, nagu „Eva“, „Kristus“, „Barrabas“, „Linda“, „Kalevipoeg“, „Koit“, „Hämarik“ j. t. 1890 a. Peterburi asudes valiti ta kunstide akadeemia auliikmeks. 1913 a. saadik asus ta Tallinnas. Ka kirjanuduse ja muusika põllul on ta tegemist

teinud, välja andes paar Eesti ja Saksa keelist raamatut („Licht und Schatten“, „Der Pilger“, „Waatlused ja kõned“, „Maie ja Mihkli kosjad“) ning mitmeile luuletusile viisid komponeerinud. Suri 23 nov. s. a.

Meie, noored, austame auuväärt kujuris seda püsivust ja energiat, mis vara vaesekslapseks jäänud kingsepapojast tegi Eesti suurima kunstniku. Meie austame ka seda hingelist noorust, mis kadunulle viimse tunnini omane oli ja mis välja paistab ta tervitusestki I üleriiklisele „Noorte Pühale“ (v. „Uudismaa“ nr. 1, lhk. 22).

Kas peame laulma „hosianna“?!

„Kas peame kurtma“ — küsib „Uudismaas“ № 1 E. J., harutades „Tarapitas“ № 1 puudutet kaasaja aatevaesust ning vaimlist korruptsiooni. Ja ta jõuab otsuselle, et selleks põhjust pole, sest „kui on valitsemas ülekohus, on rahva oma süü“. Tarapitlasille heidetakse ette sõnadetegemist ja seda, et nad kohvikuis endi poolt neet kodanlastega ühes istuvat. Koolipingi eest hoolitsemist, loovat kunsti tahaplaanile ehk koguni kõrvale jättes, tulla ainult tervitada, kuna see töölisteliikumiselegi kasuks jne.

Näib, nagu oleks E. J. eksiarmamisel „Tarapita“, üleni kirjanike-kunstnike ülesandeist, sest mille muuga seletada juba nii kulunut, ent ometi ekslikku „tegude“ nõuet ja „kohviku“ seljas ratsutamist? Mille muuga, kui mitte kirjatahuga võiksid kirjanikud tegevad olla pehastund ilmavaate ja kopitand õhkkonna suures tuulutamistöös ning parema tuleviku rajamisel? Või peaksid nad selga võtma ahjuroobid ja sõnnikuhargid, et minna ning sisse peksa kohvikus vedeleva kodanlase rasvane silmnägu? Näen „Tarapitas“ tõsist katset külvata rahulolematust praegu valitseva vaimlise ükskõiksuse ja pillkaaritava kodanluse hirmuvalitsuse vastu, kõigi nende südamesse, kelles pole veel täiesti lämmatet Inimene, vaimline isik. Ja see rahulolematust ongi esimene samm ilusama tuleviku loomisel, sest sennise korra pahesid mitte tundes võime vaevalt

midagi teha nendest vabanemiseks. Kes tahaks salata, et paljudelgi senni silmad sulet olid, ning kõigele sellele vägivallale ja metsikulle bakhanaalile, mis meie ümber sündis, ainult naiivilt „hosianna“ oskasid laulda, palju sõnu tehes „iseseisvusest“, „täisõiguslisest liikmest rahvaste peres“ jne. Küllalt on meile jutlustet, et oleme noor riik, hiljuti alles orjusest pääsend jne. (nagu seda teeb E. J.'gi) ja et seepärast piskuga leppima peame, sellal, kui röövkapitalistidel millestki, päälle vaimliste huvide, puudu polnud. Kas ei olnud „Tarapita“ see, kes avas paljudegi silmad karjuvate tõsi- asjade nägemiseks, kelle sõjahüüd ulatas mõne päeva jooksul igasse kodumaa nurka, leides sooja vastukõla nendelt, kes „paraadidest“ ja vabariigi piiritusest kõrgemaks peavad kultuurilist rippumattust, intelligenti vaimlist palet. Muidugi ei tarvitse sennise aatevaesuse põhjusi otsida väljaspool meid endid, meie seltskonda, ent seda enam on meil põhjust sellest kõnelda, et leida iseendis need põhjused ja asuda nende kiirele kõrvaldamisele.

Just meil, noortel, on valus küsimus ees, kas edasi „hosianna“ laulda meid ümbritsevale vaimliselle pimesikumängule ja demokraatliselle vägivallale, nagu oleme teind seda senni, või ühineda endi loovate kirjanike sõjahüüdega — Tarapita!? Arvan, et kahte valikut pole.

Ent selle asemel, et tervitada ärkavat vaimlist käärimist, peab E. J. miskipärast ometi tarvilikuks sellele kallale tungida, opereerides kurikuulsate kohvikutega ja muu sarnasega, nagu oleks mingit vahet „proletaarlise“ ja „kodanlise“ kohvi vahel, või nagu peaks igaüks, kes eneselle julguse võtnud kõnelda töölisteliikumise rõhutavusest, muretsema enne vanaturult katkise ülikonna ja näo tahmaga määrima, et välja näha „patenteerit proletaarlasena“? Või arvate, et see ongi õige abinõu töölisteliikumise elustamiseks, kui loomu poolt erksa ja andeka inimlapse meie praegusel koolipingil ideeliselt surmame, ja temast teeme täiesti vaimlise invaliidi? Või peate ehk ühes E. J.'ga meie sportlaste aatevaesust, tihti ka sportimisel vigastet südameid, jalaluid ja käsi-

varsi meie noortsugu õnnemaale viivaks „vaim-
liseks paleks“?

Ei, küllalt oleme laulnud „hosianna“. Nüüd
kõlaga vägev sõjahüüd, kui mitte otsekohe
lahingusse tormamiseks (selles ei näe ma noorte
ülesannet mitte), siis vähemalt enese etteval-
mistamiseks selleks, sest tuleb aeg, kus meie
moodustame ühiskonna vaimlise pale ja hoo-
litsegem, et see oleks siis parem praegusest.¹⁾

J. A.

Koolid Nõukogude riigis.

Nõukogude Vabariigi kooli isaks on Luna-
tsharski, üks kirjandusliselt ja kunstiliselt are-
nenumaist ja produktiivsemaist revolutsiooni
juhtidest. Tema algatusel välja töötet ja amet-
likult maksuma pant kooliseaduse järele on
koolide iseloom üldjoontes järgmine.

Kõik koolid, pääle ülikoolide, kannavad
nime „ühtlus-töökool“, nii et jaotus gümnaa-
siumesse, reaalkoolesse jne. ära kadund. Üht-
luskool on kahe jaoline: algjagu 8—13 a. va-
nustelle lastele (5 a.) ja kõrgem aste 13—17 a.
vanustelle (4 a.), kokku 9 aastase kursusega.
Tema eel käib kaheaastane lasteaed. Kool
on tasuta ja kõigile kooliealistele lastele sun-
duslik. Õpetusandmine kooli mõlemas järgus
on poiss- ja tütarlastele ühine. Õpetusand-
mine mingisuguseis usuasjus ja usuliste talituste
toimetamine on kooli ruumides keelat. Kooli-
töö põhipanevaks printsiibiks on ühiskondlik-
loov töö, mis on organiseerit loojalik-rõõmsalt,
vabana vägivaldsusest õppiva isiku kohta,
kuid sääljuures siiski kavakindlalt ja sotsiaal-
selt. Lapsed võtavad elavalt osa kõigist kooli-
elu töö protsessidest, millest organi-
satsioonilised tegevusavaldused,
mis olenevad tööjaotuse põhimõttest, peavad
mängima õige olulist, kasvatava tähtsusega
osa. Lapsed õpivad hindama inimliku energia
kavakindlat tarvitusviisi ja kasvatavad eneses

1) Siiski jääb maksuma nõu, et need, kes kõrgemat
moraali kuulutavad, oma eluga sellele mitte risti
vastu ei lähe. Seda nõuet ei saa teisiti seletada
ka „tarapiitlaste“ ja neile kaasatundjate kohta.

V. E.

vastutustunnet, nii selle töö osa eest, mis on
iga üksiku teha, ant tööliste kollektiivis, kui
ka terve töö üldise kordamineku eest. Kooli-
vaheajad ei lähe meie omadest palju lahku,
kuid uususeks on pääle pühapäeva veel üks
harilikust tööst vaba päev igal nädalal, mida
õpilased osalt oma äranägemise järele, osalt
õpetajate juhatusel õpetlikeks otstarbeiks või-
vad kasutada.

Koolitöö ühtluskooli algjaos kolmel esime-
sel aastal ei tohi kesta üle 4 tunni päevas,
kahel viimasel aastal aga mitte üle 5 tunni.
Kõrgemas jaos on tööpäeva pikkuse maksimum
6 tundi. Sunduslikke kodutöid ei ole, samuti
ka eksameid, ei kooli vastu võtmisel ega ühest
klassist teisi üle viimisel, isegi lõpetamise juu-
res mitte. Karistada õpilasi koolis ei tohi.

Igas koolis saavad lapsed hinnata sooja
einet. Kooli juhatus on õpetajate käes, kuhu
juure tulevad veel tööliste ja õpilaste edus-
tajad, kumbagi $\frac{1}{4}$ õpetajate arvust ning koha-
liku rahvaharidusameti edustaja. Koolikogu-
konna sisemine elu kujuneb täiesti vabalt;
temas peab moodustama rühmi ning ühinguid
kasvatava ja hariva sihiga, mis endis ühen-
daksid kõiki kollektiivi liikmeid.

Nii üldjoontes seadus — paberil. Ta ko-
menteerimine ja võrdlemine meie omaga jäägu
igatihe oma asjaks. Kuidas see seadus kusa-
gil pool praktiliselt teostet, on praegusel silma-
pilgul raske öelda. Ka seda ei tea, millised
on sarnase kooli kasvatavad tagajärjed, mis
senni loomulikult veel avalduda pole saand,
kuid niipalju võib vist küll eksimatust taotledes
öelda — praegusest põlvest hullemaid inimesi
ei kasvata ta mitte.

Osalt prof. Dr. J. Kwačala järele.

E. Koolin. Keskliidu Talipidus- tused Viljandis

4, 5, 6 ja 7 jaan. 1922.

Kui igakevadine üleriikline „Noorte Püha“
on Eesti noorsoo massiline pidustus, kust osa
võtavad koolid ehk ühingud terve koosseisus,
siis ei suuda see rahuldada mitte kõiki. See

on küll tugev, impulsiivne jõuavaldus, kuid uusi sihte, uusi teid rajada ei suuda sarnased massilised pidustused mitte. Seda peavad tegema talipidustused, kuhu kokku tuleb ühenduses kongressiga meie noorsooliikumise juhtiv element. Neil talipidustusil kujuneb meie noorsooliikumise ideeline alus, omab konkreedima kaju meie ideoloogia ja ühtlustub taktika. Siin on vaja mõtlemaid päid, mitte hulki. Eksime aga kindlasti, kui usume, et kongressil see mõtle element juba nii kui nii edustet. Valimised kongressile on tihti juhuslikud ja sinna pääsemine arvuliselt õige piirat. Iseäranis kõrvale jäävad vilistlased — meie endised juhid, ideoloogid. Talipidustuste näol avaneb aga kõigil, kes huvi tunnevad noorsooliikumise vastu, sellest osavõtt. Eriti suure tähtsuse omavad meie noorsooliikumise ajaloos arvatavasti eelolevad talipidustused. Siin tulevad revideerimisele meie sennised ükskõiksed seisukohad skoutismi, kooli, rahvuse, esteetika jne. vastu, siin alles rajatakse meie noorsooliikumise ühtlane ideoloogia. Sellepärast olgu kohal igaüks, kellel rinnus noorusjõudu, olgu tal siis aastaid, palju tahes.

Üldkava.

- 4 jaan. kl. 11—1. Avamine — rongikäik lossimäele, tervituskõned.
 „ 1/23—7. Kongress.
 „ 8— . Segaeeskavaga pidu.
 5 jaan. kl. 10—1. Talispordi olümpiaad.
 „ 1/23—8. Kongress.
 „ 8— . Komisjoni töö, vaba aeg.
 6 jaan. kl. 9—11. Väljasõit suuskadel. Talispordi olümpiaad.
 „ 12—2. Kõnekoosolek (kõnelevad B. Linde, H. Roos, A. Juhanson j. t.)
 „ 1/24—8. Kongress.
 „ 8— . Teeõhtu kongressi saadikuile ja auvõõraile.
 7 jaan. kl. 10 h. alates sport, linna vaatamine jne., tarbekorral ka kongressi jätk.

Kongressist osavõtmismaks saadikuile ja päältkuulajale 20 mk., segaeeskavaga peol 25—150 mk., muud ettekanded ja korraldused maksuta, Korterid muretsetakse kõigile soovijale maksuta. Magamisriided kaasa võtta. Talipidustuste toimkond asub Viljandis, Suur Turg 2. Grand Hôtel.

Eesti Koolinoorsoo Keskliidu IV. Kongress. 4, 5 ja 6. jaanuaril 1922. a. Viljandis.

Päevkord:

1. Avamine.
2. Juhatuse valimine.
3. Mandaatkomisjoni valimine.
4. Päevakorra kinnitamine.
5. Aruanded.
 - a) Keskorgaanelt.
 - b) Ühingult.
6. Valimised:
 - a) Sekretariaat.
 - b) „Balti Noorsoo Liidu“ edustus.
 - c) „Uudismaa“ toimetus.
 - d) Revisiooni komisjonid.
7. Referaadid: 1)
 - a) Noorsoo liikumise ülesanded.
 - A. Juhanson.
 - b) Koolinoorsugu aja pööranguil.
 - E. Kadak.
 - c) Töökool. J. Raudsepp.
 - d) Skoutism ja koolinoorsugu.
 - E. Tuulik.
 - e) Rahvus meie aja ühiskondlisena probleemina. A. Laur.
 - f) Esperanto. N. Käbin.
 - g) Esteetiline element koolinoorsoos. J. Reimann.
 - h) Oleviku noorsoo kirjandus. O. Triik.
8. Kohtadelt algatet küsimused.
9. Läbirääkimised.

Saadikuid kongressile võivad saata kõik õpilasiühingud ja nende vilistlaskogud, iga 25 liikme

1) Referaatideks tulevad arvatavasti veel juure: L. Sapotzky: Usu ja eetika küsimused noorsooliikumises ja V. Ernits: Kuidas teha karskustööd koolinoorsoos.

ehk selle osa päält üks. Ühingu, kus alla 15 liikme jäävad edustuseta. Edustajad valitakse ühingu pääkoosolekul ja varustatakse mandaadiga mis kannab ühingu juhataja ja sekretääri allkirju. Et Kongressil kinnitusele tulevad nii tali- kui ka suispordi olümpiaadi kavad siis palume ühinguil neid läbiharuta (sui olümpiaadi kava mis praegu E. Spordi liidus väljatöötamisel, saadetakse esimesel võimalusel laiali).

Samuil päevil peetakse Viljandis I üleriikiline koolinoorsoo talispordi olümpiaad mis kestab 7 jaanuarini. Võistlejate nimekirjad tulevad sisse anda 22-seks dets. kus juures neid kunni 1 jaanuarini veel täiendada võib. Suusavõistlusiks peavad igal võistlejal suusad kaasas olema.

E. K. K. Sekretariaat.

Eesti Koolinoorsoo Keskliidu Talve olümpiaadi määrused.

I. Üleüldised määrused.

- § 1. Koolinoorsoo talve olümpiaad peetakse iga aasta E. Koolinoorsoo Keskliidu Asem. kogu poolt kindlaks määratud ajal ja kohal.
- § 2. E. K. K. Talve olümpiaadist võivad osa võtta ainult õpilased, kes õpivad ühtluskooli õpekava piires töötavais kooles.
- § 3. E. K. K. Talve olümpiaad peetakse järgmise kavaga:
1. Kiiruisutamine.
 2. Iluuisutamine.
 3. Jääpall
 4. Suusasõit.
- § 4. Iga linn ehk alev (kool) võib võistlustele osavõtjaid piiramata arvul üles anda.
- § 5. Iga spordi haru esimene võitja omab kuus (6) punkti, teine viis (5), kolmas neli (4), neljas — kolm (3), viies — kaks (2), ja kuues — üks (1). Punktid arvatakse kokku linnade ja alevite järel § 3 tähendatud spordi harudes.
- § 6. Ülesandmiste tähtaeg lõpeb 10 päeva enne võistluste tähtaega. Järeletooteid vastu ei võeta.
- § 7. E. K. K. Talve olümpiaadil peetakse silmas E. Spordi liidu võistlus-määrused.

I. Kiiruisutamine.

E. K. K. Talve olümpiaadi kiiruisutamise võistlused peetakse järgmise kavaga:

a) Sirgetel (Norra) uiskudel 500, 1500 ja 5000 mtr.

Seletus: võistlused peetakse kahel päeval. Esimesel päeval 500 ja 1500 mtr. ja teisel päeval 5000 mtr.

b) Kõveratel uiskudel 500 ja 2000 mtr. ja

c) Naistele 500 mtr.

Auhinde jagatakse iga üksiku maa päält välja võistlejate arvu silmas pidades mitte rohkem kui kolm. Pääle selle omab sirgetel raudadel parem võitja kogu auhinna.

II. Iluuisutamine.

E. K. N. L. Talve olümpiaadi iluuisutamise võistlused peetakse järgmise kavaga: mees- ja naisuisutajatele:

a. Koolisõit.

1. Kaar. Nr. 1. Parem ette väljapoole — vasak ette väljap.

„ 2. Parem ette sissepoole — vasak ette sissep.

2. Vahetuskaar Nr. 5a.

P. e. v. vahetuskaar ette sissep.

V. e. s. „ „ väljap.

Vahetuskaar Nr. 5b.

V. e. v. vahetuskaar ette sissep.

P. e. s. „ „ väljap.

3. Kolmik. Nr. 7. P. e. v. — V. e. v.

4. Kaheksa Nr. 24a. P. e. v. — V. e. s.

„ 24b. V. e. v. — P. e. s.

Hindamine sünnib E. Spordi Liidu määruste järgi:

Harjutus Nr. 1. raskuse koef. 1 hindam. 0—6—6

2. „ „ 1 „ 0—6—6

5a. „ „ 1 „ 0—6—6

5b. „ „ 1 „ 0—6—6

24a. „ „ 2 „ 0—6—12

24b. „ „ 2 „ 0—6—12

Ülemmäär 48 pk.

b. Vabasõit.

1. Rõngas-kaar (spiraal) hooga parem. ehk vasak. jalal.

2. Heinesi vals mõlemile poole.

3. Üks harjutus vaba valiku järele.

Hindamine sünnib:

1. 0—6 rask. koef. 1—6.
2. 0—6 „ „ 2—12.
3. 0—6 „ „ Harjutus tuleb kohtunikude poolt koefit. suhtes eraldi hinnata.

Ülemmäär 30 Pk.

Auhinnad määratakse nagu kiirusutamises kooli ja vabasõidu eest kokku.

III. Jääpall.

E. K. K. Talvespordi olümpiaadi jääpalli võistlused korraldatakse linnadevaheliste mees-

kondele. Iga linn võib esineda piiramata arvu meeskondadega. Võistlustele teatamiseks tuleb meeskonna nimekiri ühes kolme tagavara mehega üles anda.

Võistlused peetakse ühe ehk rohkem kaotuse süsteemiga, osavõtjate meeskondade arvu ja olümpiaadi kestvust arvesse võttes.

IV. Suusasõit.

Meesvõistlejatele 1000 ja 3000 mtr.

Naisvõistlejatele 500 mtr.

Noorte ajakirjandus¹⁾.

Kodumaal.

„Noor-Sepp“ № 2. II. aastak. 10. nov. 1921. (V. „Uudismaa“ № 1, lhk. 24).

Võrreldes käesolevat nummert eelmisega, võib märgata teatavat progressi, kuid mitte suurt. Kirjutusist ei näi kaduda tahtvat õnnsad, labased sõnad ja pääliskaudne väljendusviis, samuti ka kirjavead. Suurem osa numbrist on pühendet noor-seppade liikumise välise küljega tutvustamiseks, kuna puuduvad täiesti sügavamasulised artiklid. Kogu ajakirja näivad „papad“ vee pääl hoidvat, ja needki koosseisu poolest mitte kõige õnnelikumalt sattund, vähemalt kahes esimeses numbris leiduvate kirjutuste järele otsustes. Tahaks loota, et noor-seppade liikumine ise parem ja sügavam, kui ta häälekandja.

„Eesti skout“ № 4 ja 5. 5 ja 25 okt. 1921. (V. „Uud.“ № 7/8 III aastak.).

Imelik lugu — meie skoutide seljataga on küll terve rida hiilgavaid ja mittehiilgavaid nimesid, ent ajakiri on endiselt tühi — täidet ainult vähetähtsate koosolekute kirjeldusiga ja omavaheliste näaklemistega, väljaarvat ehk mõned skoutide mängud, mida osalise huviga

*) Silmas pidades täieliku ülevaate tähtsust sel alal, palub Toimetus veel kord kõiki noorsoo ajakirjade Toimetusi, endi ajakirjast 1 eks. „Uudismaale“ läkitada (kes seda veel teind pole), soovikorral arvet juure lisades, mille väljamaksmisega „Uudismaa“ ei viivita. „Uudismaa“ Toimetus.

jälgida võib. Ka siin — mitte ühtegi põhimõttelist probleemi käsitavat artiklit — kas pole see vaimline bankrott, mis kodutult ümber luusib lindikeste ja paelakestega ilustet mundris kõiki keeli, pääle Eesti keele, kõneldes!) ning juhust otsib, et sõjaväe „sabas“ mõni paraad teha? Õpetajaskond (omas enamuses) aga täidab ja täidab, ilma et märkaks koti katkend põhja. See on otsekohene mulje, mille sain „E. skouidi“ viimaseid numbreid lugedes.

„Oma“ № 1 ja 2. 15 okt. ja 15 nov. 1921. à 16 lehek. Hind à 25. (V. „Uud.“ № 1, lhk. 28).

Võrreldes endisega on märgata progressi, eriti № 1. Leidub juba üsna tõsiseltvõetavaid kirjutusi (nagu „Element“, „Kehakasvatuse meetodidest“ jne.), mis meie õpilaste teaduslisist harrastusist rahuloldava tunnistuse annavad. Veidi ühekülgseks on jäänd № 2, sisaldav ainult ühingu aastase tegevuse ülevaate ning fõljetooni ja „Element'i“ jatku, kuna kroonika osa üsna koomilist materjaali sisaldab (nagu mõne toimetust liikme haigusekirjeldus jne.). Mõlemast numbrist läbi käiv ja veelgi jätkuv „Noorsoo lippu kergitamas“ on fõljetoonina ja autori pihitumusena omajagu huvitav, olgugi sisuliselt naiivne. Mis puutub aga esimese numbril eesotsas leiduvasse „Uudismaa“ kallal hambaproovimisse, siis on see vaevalt temast kõnelemise väärt. Ajakirja välimus jätab rohkesti soovida.

„Tartu Kommertsikooli Õpilaste Ringi ajakiri“ № 2. 15 nov. 1921. 32 lehek. Hind 30. — Mimeogr.

Käesolev ajakiri äratav nii välimuse kui ka sisu tõttu tõsist tähelepanu ja sümpaatiat. Kogu kaustikust käib punasena niidina läbi arusaamine, et on aeg ärgata uuele elule, uute sihtide ülesseadmisele, seejuures minutikski unustamata enese ülesandeid õpilasina. Manitsetakse iseendid korrektsuselle ja kooli au tõstmisele (tahaksin pigemini näha küll räägitavat õpilase, mitte kooli aust). Tungitakse võrdlemisi teravalt õpetajaskonnale kallale ja nõutakse talt isegi asju, mida ta oma sennise ettevalmistuse ja kasvatus juures vaevalt anda suudab. Ent kui tabav ka poleks praeguse silmapilgu arvustus, ometi ei näidata kätte ühtki paremat tulevikku teed. Ka senni esinev šovinism enda „Kommertsia“ arvel võiks puududa.

Ajakirjas on puudutat mitu küsimust, mis põhjalikumana analüüsi väärt oleksid (kool ja õpetajaskond, õpilaste edustus, seksuaalküsimus jne.) ent paraku ei luba seda siinkohal „Uudismaa“ ruum.

„Lõke“ № 13. III aastak. 3 okt. 1921. 12 lehek. (V. „Uud.“ № 3, III aastak. lhk. 87).

Kuigi ellpooltood ajakirju kohta maksvad mõõdupuud „Lõkke“ jaoks liig paljunõudlikud oleksid, kuna viimase kandejõuks kultuur-

keskohist eraldet alevi nooremad õpilased, on ta omast kohast ometi parem, kui mõni teine šapirogr. ajakiri. Sisuks pääasjalikult ilukirjandus ja enesekasvatus, millest huvitavam eriti viimasesisulised kirjutused („Muljed“ ja * * *).

„Grimass“. Aegkiri. Ilmutus I aasta.

„Aegkiri. I ilmutus I aasta“ — see on kõik, mis öeld ta ilmutuse aja, koha ja väljandjate kohta. Ainult sisust võib järeldada, et tegemist pärnlaste vaimusünnitusega. Tahab olla nähtavasti pilkeajakiri. Kohati leidubki tas üsna kordaläind irooniat, kuid kohati ka ülearust labasust, mille mitmustamiseks vaevalt tarvidust. Pilge on sihit pääasjalikult kooli ja õpetajaskonna pihta.

„Ole Valmis“ № 6—8. 15. okt. 1921. (V. „Uud.“ № 7/8 III aastak. ja № 1 IV. aastak.) 32 lhk. H. 40 mk.

Üsna kena mulje jääb lugedes „Ole Valmist“, mis skoutide ajakirjust parem. Kuna käesolev number kahekordses suurus, siis on ka ta mahutavus suurem ega jäta õredat muljet, mis omane väikestele ajakirjadelle. Kirjutused on kõik kaunis huvitavalt valit, ainult mõni naiiv „Sherlock Holmes“ või rõõvliromantik edendav „Indiaanide trumm“ oleks võind välja jääda. Ajakirja ilustavad pildid, mille valik küll mitte kõige õnnelikum pole. Keel on äärmiselt modern.

Kroonika.

A. Koolinoorsoo organisatsioonide tegevus.¹⁾

Tallinna koolinoorsoo Liit

pidas 30 okt. enda esimest aastapäeva omavahehise olenguga. Praegu on Liidu tegevus võrdlemisi elav. 10 dets. tahetakse „Estoonias“ läind aasta eeskujul Liidu õhtut korraldada, kus esinevad võimalikult kõik osakonnad endi töö resultaatidega. Sama kuu lõpupoole tahetakse Draamateatris esineda Ruttoffi „Mässajatega“, mida praegu näit-

¹⁾ Numbri ilmutuse viibides teated mõneti vananend.

leja Türki juhatusel õpitakse. Ka avati nov. keskel esperanto ja ladina keele kursused, kumbki kahe nädala tunniga. Jõuluks tahetakse noorte ilukirjanduslist albumi trükis väljaanda. Spordi osak. oli vahepääl omavaheline „lõõming“ juhatusel pärast, mis aga nüüd lahendat. Karskuspühal asuteti Liidu juure ka karskusosakond, olgugi kaunis vähese liikmete arvuga. Tööstöö ja kooperatiiv, mis Liidu juures olemas, pole pea mingit tegevust avaldand.

Tallinna tehnikumis

on õpilaste isetegevus laialt maad võtnud. Töötab oma õpilaskonna esitus, kes muu seas tõsist tähel-

panu pöörab õpilaste kombuluse pääle, selleks eritoimkondi luues. Masinaehituse osak. töötab 6 nov. saadik oma ühing. 10 nov. asuteti ka üldine teadusline ring, kuna spordi osak. esituse juures juba varem funktsioneeris. Et loenguid õpilasile kätte-saadavaks teha, paljundab õpilask. esitus tähtsadam neist väljamüümiseks õpilasile, mis siis õpiraamatute äset täidavad. Asumisel on ka laulukoor.

II Üleriiklise „Noorte Püha“ Päätoimkonna

koosseis on järgmine: E. K a d a k (juhataja), E. L e p p (juhataja abi), E. d. T u u l i k (sekretäär) ja N. K ä b i n (laekahoidja), R u b l i (spordi olympiaadi toimkonna juhataja), R e i m a n (kirjandusõhtu toim. juh.), P u s k a r (laulupidu toimk. juh.), T r i i k (segaeeskavaga pidude korr. toim. juh.), T r e i m a n n (dramaatilise ettekann. õhtu toim. juh.), P o o m (linna ilustamist. juh.), K a r h e i d i n g (reklaamtoim. juh.), R o o s t (maleturniiri korraldava toimkonna juh.).

Puuduvad veel linnaga tutvustamise toim. juh., rongikäigu korr. toim. juh. ja näituse toimkonna juhataja. Iga toimkonna juhataja moodustab ise 3-liikmelise juhatus, mille koosseisu päätoimkond kinnitab. Senni on päätoimkond ainult üldkava välja töötand, mis haridusministeeriumi poolt kinnitet.

Tartu koolin. Liit

mis tekkis kolme koolidevahelise ühingu (E. N. L. Tartu osak., „Union“ ja koolidev. Õpilasühing) ühinemisest, pidas oma esimest pääkoosolekut 6 nov. s. a. kaunis vähese osavõtjate arvuga, kuna osavõtmine, ühes sellega liikmeks pääs, mitmeti piiratud oli. Võeti vastu põhikiri, valiti juhatus jne. Praegu on töö juba täies hoos. Juhatuses on: juhataja L. Kangur, abi K. Zirkel, kirjat. E. Jürgenstein, abi B. Ingel, kassah. V. Kotsar, abi J. Mooses, arhivaar A. Piller. Liikmete arv kasvab iga päevaga.

Sektsioonidest töötab kõige hoogsamini teaduste sektsioon, mille töökavas ette näht iga pühapäev. kl. 9 järjekindlad loengud vaba-usu ja eetika vallast õpet. L. Sapotzky juhatusel, juhulikud referaadid teaduslisile teemele, mitmekesised töögrupid jne. Sekts. juhataja on A. Juhanson, abi V. Nõges, kirjat. R. Taras, abi J. Voitka, kassah. L. Sapotzky.

Muusika sekts. on juba jõudnud rajada orkestri õpet. Virkhausi juhatusel ja laulukoori J. Simmi juhatusel. Sekts. juhatajaks on J. Mälgi.

Spordi sekts. valmistab talispordi võistluste vastu Viljandis. Juhatajaks on E. Neumann. Ligemal ajal on oodata kirjanduse ja karskuse sektsiooni rajamist.

Liikmete vastuvõtmisega ja sektsioonide ava-

misega tahetakse õige ettevaatlik olla, et Liidu tegevus mitte liig laiali ei valgaks.

Ühing „Räpina-Tartu Keskkooliõpilased“,

mis juba 1920 a. kevadel rajati, tahab olla kõigi Tartus õppivate räpinlaste ühendajaks ning arendajaks. Milleks see ühendamine ja arendamine nii väga tarvilik ja palju sel tagajärgi, tundub üsna kahtlasena. Senni on igatahes ühing enda ülesannet ainult pidudepidamises näind. „Ajakirjanikud“ aga haaravad tollest tillukesest vändjast kinni, ning tagajärg oli, et mitmes päevalehes suurejoonelisest „uuetüübiliste õpilasühingute“ tekimisest rääkida teati.

Viljandi koolin. Liit.

16 okt. s. a. likvideeriti ainult paberil olemasolnud Viljandi õppurühingute keskkorraldus, mis tekkis II N. Ö. N. Kongressi otsuste põhjal, ilma et ta järele tarvidust oleks olnud.

10 päeva hiljem läks kolikambri ka E. N. L. Viljandi osak., varanduse ja liikmed Koolin. Liidule üle andes. Sellega on E. N. Liidu osak. pea viimseni likvideerund, kuna Keskjuhatus end veel olemasolevaks loeb.

Toetusraha, mida E. N. L. Viljandi osak. 150.000 m. suuruses paluti, ei ole Haridusm. sellekohaste summade puudusel mitte saad.

Koolin. Liit töötab juba täie hooga. 27 okt. oli pääkoosolek, kus põhikiri vastu võeti, juhatus valiti, eelarve 170.000 m. suuruses kinniteti ning juhatusale ülesandeks tehti E. K. Keskl. IV kongressi ja talipidustuste eeltööde tegemisele asuda. Juhatus jaotas ametid järgmiselt: esim. E. Ruubel, abi V. Org, kirjat. J. Palm, abi Eing, arhiv. E. Pikkur, abi Tamman. Osakondadest tegutsevad kirjanduse, dramaatiline, spordi ja karskuse osak. Kirjand. osak. algas oma tööd 13 nov. M. Raua referaadiga „Noorsugu ja keeleuendus“. Osavõtjaid rohkesti. Spordi osak. maadleb kõvasti liuvälja asutamise kallal, Dramaatilise osak. juhatusel töötab 150 liikm. laulukoor. 4 nov. asuteti ka karskuse osak., mille liigetelt aga imestuseks mitte täiskarskust ei nõuta. Vist on täiskarskeid õppureid Viljandis nii vähe, et neid üksi osak. luua e jõuaks.

E. N. L. Vilj. osak. pärandas Koolin. Liit rikkalikku raamatukogu (umbes 1200 köidet), mis liikmeile avat. On olemas ka lugemislaud, kus ajakirjandus kogu õppurkonnale kättesaadav.

19 nov. oli „Koidus“ segaeeskavaga pidu Koolin. Liidu korraldusel, mille eeskavas oli laul, sport, muusika jne. On kavatsusel hakata 2 korda kuus väljaandma šapirogr. Liidu häälekandjat, mille sisuks oleksid pääle ametlise osa ka ilukirjand. ja teadusl. katsed.

Võru seminaari

õppurühing, mis juba läind kevadpoolaastal rajati, pole veel kuigi võrd jalgu alla saand. Osakondi on küll 4 — kirjanduse, muusika, tantsu (!) ja spordi osak., kuid neist tegutsevad pääasjalikult ainult tantsu osak. (sic!). Kanged poisid need võru seminaristid — võtavad ses suhtes üleestilise rekordi, sest pole enne veel kõige elavamini tegutsevaist tantsu osak. õppurühingute juures kuulda olnud.

Ajakirjade palavikust

ei näi Võru kuidagi lahti saavat. Varem tõime teate kavatsusest trükit õpilasajakirja väljaandma hakata („Epook“), nüüd on aga isegi IV-nda klassi õpilased niikaugele jõudnud, et ajakirja väljaannavad, paljundavad ja müüvad, olles ise endist muidugi väga hääs arvamises.

Petseri

reaalgümnaasiumi eesti ja vene haru õppurühingud, mis omal ajal üsna hoogsalt tegutsesid, on viimasel ajal võrdlemisi loiuks jäänd. Vene ühing nägi enese ülesannet pääasjalikult ainult tantsuõhtute korraldamises, kuna eesti ühingus alles viimasel ajal elavamalt liikumist märgata. Eesti ühingu tegevuse pääle mõjus tuntavalt läind aastal paari arenenuma õpilase lahkumine koolist, õnnetu konflikti järeldusel (v. „Uudismaa“ № 2, lhk. 58 III aastak).

Räpina Noorte Ühing

pidi reorganiseeritama koolidevaheliseks, milleks nimi (R. Õppurite Ühing) ja põhikiri vastu võeti, kuid millegi pärast teost asja ei saand. Liikmeid on Ühingul üle 120, aga töö ei edene, mõeldakse ainult uninumisele. Suureks kaotuseks ühingulle oli tulise toetaja ja asjaõhutaja liikme õppari K. Kisandi lahkumine, kelle isiklisel kaastegevusel Loodusloo ja Kodumaatundmise Osakond avati, kus intensiivselt tööteti, kuid praegu on osakond loiu osavõtu tõttu likvideerit.

Kevadine „Noorte Püha“, mida terve õpeaasta ettevalmisteti, jäi näiteosakonna saamatuse tõttu ära! Ka Ühingu ajakiri „Sälvus“ ei ole näärakuust saadik ühegi numbriga enam maha saand — leiab liigetes vähe poolehoidu. Samuti ignoreeritakse „Uudismaad“ — kuigi, siis loetakse teda raamatukogust. Läbisegi ostavad teda liigetest 2%.

Ühingul on mitmeaastane tegevus selja taga, on suudet muretseda eneselle 310 köiteline raamatukogu, kogusummas üle 10.000 mrk. ja hulk spordi- ning muusikariistu. Kust tuleb aga viimase aja loidus ja haigus? H. O.

Tartu Realkooli Õppurite Ühingus

on töö ja tegevus võrreldes eelmise aastaga väikseks jäänd. Referaatide hooaeg on mööda; oma endist hiilgust ei suuda alles hoida ei ühiskonnateaduste (end. D. A. R.) ega Humanitaar Ring. Neis on peet ainult üksikud loengud, muuseas üks udupiltudega („India vaimuelu“), selle asemel on aga vaidluskoosolekud ristiusu üle õpetaja h-ra Variku osavõtmisel ülihuvitava olnud. Teised mullused ringid jätkavad oma tegevust, ainult keemia Ring suigub, kuigi koolis leidub hulk keemikere. Ringe on üleüldse praegu 11, ühes äsja avat Karskuse Ringiga.

Ühingu häälekandja „Oma“ on kindlalle aluselle rajat ning ilmub iga kuu keskel. Ainelist puudujääki, nagu mullu, ei ole.

23 X peeti ühingu esimest aastapäeva, välja kukkudes nõrga korralduse tõttu õige kahvatuna

Ühingul on oma tuba, kus liigetelle lugemistuba avat, mnutudes õppureile kaunis koduseks kokkukäimise kohaks.

Kurtma peab raamatukogu puuduse üle, kus leiduks meie uuem ilukirjandus, sest ta puudub ka kooliraamatukogus, kuhu juure ostetakse õige vähe, kuigi, siis vahest ehk juba pisut läbi matemaatiliste või pädagoogiliste prillide. Leitagu pääsetee sest puudusest!

Ühingulle tegid hiljuti külaskäigu väljamaa noorsoo edustajad h-ra Kuplis ja h-ra Keiser, ühes Eesti noorsootegelastega. Võõrastelle tutvusteti ühingut ning ta korraldust.

B. Mitmesuguste noorsoo organisatsioonide tegevus.

Ülemaalse E. Noorsoo Ühend. Tall. Osak.

liikmete arv ulatab 450-ni. Osak. on oma 150 liikmeline laulukoor hra Orgussaare juhatusel, millega paralleelselt läbi minnakse ka muusika teooriat. Muusikakoor on 15 liikmeline ja töötab hra Helderi juhatusel Harjutusi peab nii orkester kui laulukoori 2 korda nädalas.

Noorte ühing „Tungal“

pühitses 26 nov. oma 5 aastast juubeli, mis puhul ühing Estoonia kontserdi andis, täites eeskava pääasjalikult laulukooriga. Järgmisel päeval oli pidusõök liigetelle ja auvõõrastele. Ühingul on oma laulukoor umbes 100 lauljaga hra Saare juhatusel. Laulukoor on töötand juba pikemat aega, esinend Tartus, Soomes j. m. Eeloleval talvel on kavatses korraldada mitu kontserti kodumaal, Soomes ja Lätis Näiteseltskondki töötab üsna tõsiste asjade kallale asuda, nagu Karlsoni „Kalevipoeg ja sarvik“ jne.

Ühingu raamatukogu täiendamiseks määras Haridusministeerium hiljuti 15.000 m. toetust. Suurte väljaminekute tõttu on aineeline seisukord kehv.

C. Mitmesugused teated.

Etendused õpilastele

Et noorsoo moraalse tasapinna langemist ära hoida, on hakat mitmel pool õpilastele alandet hinnaga teatrietendusi korraldama. Tallinnas on näit linna kooliv. Estooniaga kokkuleppe teind, mille järele Estoonias iga nädal üks õpilaste etendus kooliv. poolt kindlaksmäärat repertuaariga on, kuhu pääseb piletitega 10—40 margani. Loota on, et ka õppurite kino asi varsi õnnelikult lahendub.

Võimlemisõpetajate kongress

on Tallinnas 3 ja 4 jaan. 1922. kust osa võtta võivad kõik võimlemisõpetajad. Päevakorras on:

1. Tähtsamate võimlemissüsteemide (Rootsi, Sokoli, Saksa, Leshafti) igakülgne valgustamine ja seisukoha võtmine nende otstarbekohasuse suhtes koolis.
2. Mängud ja sport koolis.
3. Alg- ja keskkoolide võimlemisõpekaevade väljatöötamine.
4. Terminoloogia ühtlustamine ja kindlaks määramine.
5. Õpetajate ettevalmistus ja teadmiste täiendamine.
6. Mitmesuguste tegelikkude küsimuste läbiharutamine, nagu — võimlemise hindamine, võimlemissaalide sisustamine, abinõude ja kirjanduse muretsemine, tervishoidlilise statistika loomine.

Kõlblise kasvatuses kohtas koolides

võttis koolivalitsuste juhatajate kongress, mis oktoobri kuul haridusministeeriumis ära peeti, järgmise resolutsiooni vastu:

- „Kooosolek tunnistab, et 1) õpilaste kõlbline tasapind on madalam, kui see oli enne sõda, mis aga lähedas ühenduses seisab üleüldise kõlblise tasapinna langemisega;
- 2) soovitav on statistilist materjali koguda kuritegevuse ja väärnähtuste kohtas õpilaste keskel;
- 3) üheks abinõuks noorsoo kõlblise tõstmiseks on järjekindel töö kooli põhimõtte, esteetilise ja

füüsilise kasvatuses teostamine ja noorsoo isetegevus, mis aga kooliõpetajate kaasabil sündigu;

4) kooliõpetaja ise olgu kõlblise kasvatuses ja kohusetäitmise alal õpilastele eeskujuks;

5) väljaspool kooli töötavad organisatsioonid millest õpilased osa võtavad, peavad õpilaste osavõtmisel organisatsiooni tegevusest kooliga kontaktis korraldama;

6) õpilaste kõlblise tõstmiseks on tarvis, et koolides karskuse liikumist edendataks, mille juures õpetajatelt eeskuju tuleb nõuda;

7) kinode eitava mõju halvamiseks õpilaste kõlblise suhtes on soovitav, et õpilased ainult niisuguseid kinopilte võiks vaadata, mis haridusministeriumi poolt lubat;

8) kõlblise tasapinna tõstmine on kõigi valitsuse ja seltskonna organide ja esitajate ülesanne ja võib tagajärgi anda, kui kõik selleks kaasa aitavad.“

Ülemaaline õpetajate päev

peetakse Eesti õpetajate liidu juhatuses korraldusel 4 ja 5 jaan. 1922 a. Viljandis ära.

Tähtsamaks arutusaineks õpetajate-päeval on koolikirjandus. Arvustavate ülevaadetega ilmud koolikirjanduse kohta üksikuis õpiaineis esinevad: Eesti keeles — prof. Kettunen, õp. J. Ruubel ja A. Dunapuu; koduloos — õp. E. Rungi; loodusloos — sem dir. J. Käis; matemaatikas — dir. K. Treffner, Koik ja koolin. Chr. Brüller; ajaloo — õp. V. Orav; maateaduses — õp. J. Rumma; kasvatus-, hinge- ja kodanikuteaduses — õp. J. Orik; muusikas — õp. V. Tamman ja J. Simer; joonistamises — kunstn. Mootse; Saksa ja Prantsuse keeles — õp. B. Veros; Inglise keeles — õp. R. Stumber; Vene keeles — õp. A. Moorfeldt; Ladinakeeles — õp. M. Varrik ja V. Mettus.

Peale koolikirjandust arvustavate referaatide kõnelevad:

- 1) Prof. J. Piiper aine üle: „Moodsa ilma-vaate alused“.
- 2) Dir. J. Käis: „Missuguseid õpivahendid võib valmistada koolis“.
- 3) Õp. M. Küla: „Meie noorsoo-kirjandus“.
- 4) Õp. J. Piiskar: „Õpetaja töö kooli-raamatukogu käsitamisel õpilastele lugemiseks väljaspool koolitunde.“

Toimetuse: A. Juhanson, K. Zirkel, L. Vadi, B. Ingel, J. Eimer, J. Rosental.

Vastutav toimetaja: cand. phil. Villem Ernits.

Väljaandja: E. Koolinoorsoo Keskliit.

Toimetuse aadress: Tartu. Postkast 79.

Omis asjus.

Õiendused.

Palume lugijaid õiendada № 1 sissepääsena järgmisi eksitavaid vigu:

lhk. 4 I veerg 7 rida alt on: nende, peab olema: endi

lhk. 7 II veerg 4 rida ülalt on: Joden, peab olema Jodel

lhk. 25 II veerg 15 rida ülalt on: „Noor-Sepad“, peab olema: „Noor-Seppad“

lhk. 25 II veerg 18 rida ülalt on: meie liikumine, peab olema: meie liikume. Toimetus.

Tänuavaldus.

„Uudismaa“ Toimetus avaldab Pärnu abitalitusele ajakirja levitamisel ja arvepidamises ülesnäidat hoole ja korrektsuse eest tänu ja kiitust.

Toimetaja: A. Juhanson.

Sekretär: L. Vadi.

„Uudismaa“ № 3.

Ilmub 1922 a. jaanuaris, ning sisaldab päalemuu kirjutused: „Igav on sadamas norutada“, „Noorsugu ja enesekasvatus“, „Mis on inimene“ jne. mis sellest numbrist ruumi puudusel välja jäid.

Toimetusele saaded kirjandus.

„Vabad mängud ja sport I“. J. Admtau.

„Nuori Voima“ № 11, 12, 13, 14, 15/16, 17.

„Suomen Postimerkkilehti“ № 11/12, 13/14, 15/16, 17.

„Kodu“ № 7, 8, 9, 10, 11.

„E. Spordileht“ 11, 12, 19/20, 21/22, 23, 24/27.

„Noorte elu“ № 1. Noorte usklikkude C. G. Liidu häälekandja.

„Epoolk“ № 3.

Tartu Kommertskooli Õpilaste Ringi ajakiri № 2.

„Sarjaja“ № 13.

„Nuori Voima“ № 18, 19.

„Sotsiaaldemokraat“ kõik selle aasta numbrid.

„Meie Maa“ kõik selle aasta numbrid.

„Lõke“ № 13. Koeru Õppurite Ühingu „Järvala“ häälekandja II aastak.

„Eesti Spordileht“ № 28—29.

„Eesti skout“ Nr. Nr. 4, 5.

„Uudismaa“ nädal.

„Uudismaa“ nädala mõte seisab selles, et selle nädala jooksul iga E. Koolin. Keskliitu kuuluv õppurühing korraldab vähemalt ühe maksulise peo, kirjandusõhtu, loengute õhtu või muu kasutoova ettevõtte, mille puhas sissetulek läheb „Uudismaa“ toetuseks.

„Uudismaa“ nädal on üle riigi ühel ajal nimelt 4—12 veebruarini 1922.

Selleks ajaks ilmub „Uudismaa“ erinummer valituma sisuga, mida siis suuremal määral ja võimaluse korral lisapääsetähenagi tarvidada võib.

Revisjoni kom. poolt kinnitet aruanded „Uudismaa“ nädalal korraldet ettekannete sissetulekute ja väljaminekute üle tuleb ühes ülejäänd summadega 2 nädala jooksul toimetusele ära saata.

„Uudismaa“ Toimetus.

„Uudismaa“ Toimetus,

Tartu E. Koolinoorsoo Liit, „Concordia“ abit. asuvad nüüd ajutiselt, Gildi t. 8 (E. R. Museumi majas III korral).

Büroo avat

teispäeviti ja reedeti kl. $\frac{1}{2}2$ — $\frac{1}{2}3$ päeva.

Hind 25 marka.